

प्रवेश सं०—१४४

विषयः वेदः

क्रम सं०—२०

नाम पुष्पसूत्रभाष्यम्

ग्रन्थकार अजातशत्रुः

पत्र सं० २७-२९, ३५-४९, ५२-८६, ९१-९४

श्लोक सं० ३७८ गणनार्थम्

अक्षर सं० (पंक्तौ) ४५२ पंक्ति सं० (पृष्ठे) १२

आकारः १०'९" X ४'५"

लिपिः देवनागरी आधारः काशी

वि० विवरणम् ३५५

वी० एस० यू० को०—७७ एस० सी० डी०—१६५१—५० ००० अ. प्रा. ४० (सामवे)

002029

प
५
प

चं व त्रिष्यते। अकारो येषु सामसु अकारो भवति ताभ्युच्चारयिष्यामः॥ ७॥ पाराबः प्रका व्यायां पार्थिवाराह उरार
प्राशु विबधुः पावक इति पाराब्यराह मापदात। १॥ तेषु सामसु॥ ८॥ इंद्रायंद विविति क्रौंचे पूर्वयो सो वीर
हिस्तोत्रप्रत्याया इंद्रायंदायं क्रौंचे पूर्वयो सो वीयाया वीहायिस्तोत्रप्रत्यायशकारः अकारमापदात
यिं श्रुवाहायि। संवा मृजंतायि श्रवाहायि॥ ९॥ रुसावे श्वमनसे। इंद्रोक्षरा निरो रुसायाकारश्च ह्रमा
हृद्गारा महान्मही रुता वृक्षश्चाकारस्य श्रवापत्तिः॥ १०॥ पूर्वशाकगवतार। कशवरथं तारश्च वृष्वंति पूर्वशा
॥ ११॥ द्विस्तुहानास्तुहाविष्णा परिप्रियाभुवदध्वद्विततिश्च॥ १२॥ दिव आत्रनं पी मृषमित्यत्र जयः महायदोति
प्रबं पी मृषमित्यत्र महागाहा दिव आश्रकारस्य श्रवापत्तिः॥ १३॥ यो अरुयामही यवो सो वृषु॥ १४॥ उच्चिदि
रप्रत्ययो। एटते उच्चा नैकारस्य प्रत्याय श्रवापत्तिः॥ १५॥ अर्थः कालाया कालयय स्यायं विज्वा अर्थ इति आकार
आसादंतीयो त्रामासनो दूराच्चासा च श्रवं आसात्त्विति॥ १६॥ रुताना म्प्रीवा। नाम्प्रीधे रुतारमपरात्रित मिति आकारो
या मिश्रीया स्वास्तुविशीयद्वयः न्यो रति आकारो वं॥ १७॥ इंद्राताका वाषा हारगाय न्यासे प्रत्याया वाषो हार
य इति काय उद्गी प्रत्यासे प्रत्याय अकारस्य श्रवं॥ १८॥ दुहा सरवामस्वे प्रत्याय विशाते। दुहास स्वास स्वे प्रत्याय
महासाते। दुहास स्वास स्वे प्रत्याय श्रवं॥ १९॥ दुहास स्वास स्वे प्रत्याय श्रवं॥ २०॥ आकारो वी द्वा नी चः कारस्या त्वमच्यते।

स्मृकप्रिः पात्री श्यास्वायां गायत्र्या वि श्वायद्वा पापरियास्युक्क निरितिस्तु राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ अहोरात्रास
 सत्यं निर्वेसास्तु श्यास्वा + यातिव्यवसासु श्यास्वाहोरात्रासमास्ये निरिति वत्पाशहः स्य राहो संतष्टः ॥ ८ ॥
 सप्तमस्य प्रथमा कंडिका ॥ ७ ॥ ब्राह्मणानां न्यप्रिहीत्यतो राहो दिद्वि बिसोमप्रथमाह ब्रह्म दिवदिति दिव प्रवसेवे
 राह न्यराहो संतष्टः ॥ ७ ॥ ब्राह्मणाः ॥ अथो नंदव उदतीनामिति व्वा राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ एतां च क ग व न रा का ग व र
 यंत न रा देवो वायां एतां च प्रिति वं राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ ज्ञात मार्य तो ययता य सीय स द रि गा उ वित्त मार्यो उपो भुतात
 मार्य उति र्य राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ पात्तु वामि चो र वे रौ र वे पा हि नो अ ग्ना यां पात्तु मिति स राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ वा मि हि
 न दिष्ट मिति व वां राहः पात्तु ॥ ता दि र ती र य ॥ यार वार मि दि श न र दि ॥ ७ ॥ य र्ति नि अ रं य स्रा व नि पो नि पा मि
 य म र त्र श या द्वा मि नि रि ति स्तु च अ रं व र र ति व च न प्र स्ता व विषा य राह न्य राहो संतष्टः ॥ ७ ॥ दुर्यं क य ता
 यां ची ग वा ॥ वां ची ग वा वि शो वि शो वा रं ति यि मि त्वा न दुर्यं मि य वं दुर्यं राहः प्रथ मा या संतष्टः ७ ॥ टी या या ये देव ता च
 वा त वि श्वा राहो घ राहः अ संतष्टः ॥ ७ ॥ न्ये र य सी या ॥ अ वि व य ता य सी य न या न्ये र य दि ति न्ये राहः संतष्टः ॥ ७ ॥
 राह्य हार मान वयो ॥ राह्य धि ति दा रा य ण पूर्व मान वयो ॥ राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ वं ॥ द्वा दि रं ने ॥ वं ॥ द्वा ॥ इति वे ॥ ७ ॥
 र व र ति वार्क ज्ञान रं राह्य राहो संतष्टः ॥ ७ ॥ वं ॥ पु रू को ल म रं ने यो ॥ अ वि वा को ल म ल व दि शु वा र्क रं ने यो ॥
 वं ॥ इ त ति यो र मि व मे नि मि ति य म य सी ये वं ॥ इ त ति यो र राहः संतष्टः ॥ ७ ॥

इति कान्त
 व वाव विति
 वान ॥ ५ ॥

वं पु रू स न्ता गी ति वं राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ प्रय न्य को ल्यी म न्ता दि वा को ल्ये रं र मि देव ता त य र न्य व रं रं प्र य त्थ
 र र ति न्य राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ आ र्यः कालि य ॥ य स्या यं वि श्व सार्थ र ति का ल य र्य राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ दुर्योः सं ज्ञा या सं ज
 ये उ त्तो न त्थ र्य इ ति र्यो राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ वार्य स्य र्य वार अ धी ह वा यो अ धी ह वा यो वार वं ती य वृ वी र्य स्या ग म न इ
 ति र्य राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ सत्वा अथ्य त्रि तयो ग्गु म न् रं द र्यो अथ्य त्रि तयो सार व सा र्य इ ति स र्यो राहः संतष्टः ॥ ७ ॥
 ये राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ सत्वा अथ्य त्रि तयो ग्गु म न् रं द र्यो अथ्य त्रि तयो सार व सा र्य इ ति स र्यो राहः संतष्टः ॥ ७ ॥
 स्मृ माः ॥ र्व व न द वे क र उ मि त्वा त रा ह्वा र्थे यो त त दि दा सा यो न्यो त अ नु ये वि श्व म द त्वा माः अ व न व य न व स
 स्मि दे ये न राहो चै क उ मि त्वा त राहः प्र त राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ पा र्थ ह र्य राहः आ द यो म व व न्या र्य राहः त व प्र णा
 ती द र्य राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ रा व वे न्ये व दे वो ॥ पु द म भे र्म दि त म मि ति वा म म द यो यो नि नौ ह व न्य मि
 ति न्य राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ स वा यान कि ण्ण यो ष न्या व वा रा ॥ उ न य म् रा व क रं व द ट च यो वी रो स ज्ञा ये ति
 यार राहः न कि ण्ण न्य म दा सु त र ति ण्ण रा ह्यो ष न्या ग म दि ति न्य राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ स व स च स्त्रि द वा रं वा य
 श्म स्य मे ता इ म सो म स मां त सं स द ने च राहः व दे वा द वि र दं त्या द न मि ति वे राह न्य राहो व मा दि त्या
 नि ति न्य राहः इ राहः ॥ कृ ष रा ह्वा त रा ह्वाः संतष्टः ॥ ७ ॥ स म ता ॥ वा व मं ग क ऊ र ॥ वि क ऊ र च मं ग प्र
 राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ कृ ष रा ह्वा त रा ह्वाः संतष्टः ॥ ७ ॥ कृ ष रा ह्वा त रा ह्वाः संतष्टः ॥ ७ ॥ कृ ष रा ह्वा त रा ह्वाः संतष्टः ॥ ७ ॥
 राहः संतष्टः ॥ ७ ॥ कृ ष रा ह्वा त रा ह्वाः संतष्टः ॥ ७ ॥ कृ ष रा ह्वा त रा ह्वाः संतष्टः ॥ ७ ॥ कृ ष रा ह्वा त रा ह्वाः संतष्टः ॥ ७ ॥

स्वास्वसाग्रीयवि१

[illegible][illegible]

उबोकारयोरितिलोपप्राप्तस्यातिहारः॥७॥ अथमभिषारः अत्रिष्टुमभिषारतिकोशंमथममितिमका
 रस्यानुस्वारीभूतस्य उबोकारयोरितिलोपप्राप्तस्यातिहारः॥८॥ मरुत्सवमानारथीतमायांक
 लीयसंतनिषाप्रभुपवमानोरथीतमायांसाद्वितकूलीयादिषुत्रिष्टाद्यांतयोः उबोकारयोरितिम
 थमस्याउवाचवद्वितमिति लोपप्राप्तस्यतकारस्यशतघ्नतिहारः॥९॥ दूराद्वतीयप्रथमास्वा
 सुप्रथामवारवतीयसानादूराच्चैतिदकारस्यबकाराभूतस्य उबोकारयोरितिलोपप्रा
 प्तस्यातिहारः॥१०॥ रसमागीयावारसंतमित्रायांशकचैमागीयावमकारसनीचीभूतस्य उ
 बोकारयोरितिलोपप्राप्तस्यातिहारः॥११॥ हयवसोमासिरांमदेवंसोमाद्यायांशमदपव
 सुमदयदयिदिकारस्य उबोकारयोरितिलोपप्राप्तस्यातिहारः॥१२॥ द्विसवाद्धतायावित
 श्ययाः अत्राष्टविरत्यायामद्विमिष्टमितिगोरीवितसौश्यायोः नकारस्य उबोकारयोरिति
 लोपप्राप्तस्यातिहारः॥१३॥ उभयसुमित्रातिथ्यस्वसुमित्रातिथ्यसंन्यायाभुभयंकंरंम
 द्विष्टभुभयविनमिति नकारस्याउवाचवद्वितस्यलोपप्राप्तस्यातिहारः॥१४॥ संपवित्रायासामरा
 त्रोपवित्रंनद्यायांसामराज्जस्तत्तद्वद्वतः समितिमकारस्यपूर्वांगंशस्यतिहारः॥१५॥

४५

कोर

नद्यत्रायाद्वितीयायां हृदयंनरयोः॥१६॥ यथादिनीयायां हृदयंनरयोः तवेयहृदयदिकारस्य उबोकारयोरि
 तिलोपप्राप्तस्यातिहारः॥१७॥ वेतोवाहतेयहृदयसिधिरपिप्रतिषेधः॥१८॥ अथद्वस्तविहृद्वतिनत्रिवयत्रायथादिनीया
 यांमैवहृद्वित्युक्तांतयवतंतमितिअतिहासतकारस्यउकारीभूतस्यउतीयादिन्यामोहोवायारतिलोप
 प्राप्तस्यातिहारः॥१९॥ इतरप्रत्यस्मिद्धितीयायोरयंतराअमितिमकारगीतमुदाहरणं॥ मकार उकारयोरि
 तिलोपप्राप्तस्यातिहारः॥२०॥ उवाचनमितिअध्विषीमायांववसासुचिकदकांमायांनित्यवसासुहृद्वसुपूर्वांगलो
 पप्राप्तस्यातिहारः॥२१॥ अपिपूर्वव्याख्यानं॥२२॥ प्रशंसयांविशीयलीययोः विशोविशांत्यायांविशोविशीययह
 यहीययोः योदवतात्यद्यातातउठदस्यसर्वांगंशस्यतिहारः॥२३॥ अक्षदद्यायांवतीयांतंतमदोत्या
 यांवारवतीतदधाविदितिकारस्य उबोकारयोरितिलोपप्राप्तस्यातिहारः॥२४॥ मरुदकांन्यासिष्टे॥ अकांत्याया
 वासिष्टमद्वनसोमरतिदकारस्यउतीयादिन्यामोहोवायारतिलोपप्राप्तस्यातिहारः॥२५॥ रास्यवमानमहृद्विमात्रमेमायांहृद्विमद्वेहृद्वीद्वतिसकारस्यउतीयादिन्यामोहोवा
 यवालोपप्राप्तस्यातिहारः॥२६॥ अद्विसवारपासीउवाच्यायांस्वारासोपलेश्विहृद्वेतिमकारस्यउवा
 चवद्वितस्यलोपप्राप्तस्यातिहारः॥२७॥ घनःपाश्रेमोषुत्रायां॥ गयवेपाश्रेमोषुत्रावावतस्यनेतिवकारस्या

वि

उवाच व हितस्पृष्टोपप्राप्तस्यातिहारः॥ॐ॥ न चोपरिप्रियायां प्राप्ता को र्मायवयोः॥ न चोपरितारफस्यातिहारः॥
लोपुक्तेऽबोकारयो रितिलोपप्राप्तस्यातिहारः॥ अस्मायवपूर्वांगं प्राप्ता स्यातिहारः॥ॐ॥ ता य चर्षणीयं बुद्धि
प्रायः॥ अयं प्रश्नोऽस्मायां यत्ता यतीत्ययः पंचवर्षाणां रिति पूर्वोपप्राप्तस्यातिहारः॥ॐ॥ योतिशोपगवेपवमानो
श्रुतीजनायापवमानायां अपगवस्योतिरिति पूर्वोपप्राप्तस्यातिहारः॥ योतिर्विज्ञानरः॥ योतिर्विज्ञानरः
दृशमिति वा॥ॐ॥ अवीडुलोपमेकैकावा॥ शब्दोऽप्यन्तायां कावेऽर्वाङ् टवक्क इतिः कारस्पृष्टाबोकारयो
रितिलोपप्राप्तशक्यतितारमन्यते॥ ग्रंथकारस्तुलोपमेव मन्यता॥ॐ॥ वित्तं प्रति युद्धादिकेशिनायां
यस्यत्यागिनामुप प्रतिमिति मकारस्य च कोरी रूतस्पृष्टाबोकारयो रितिलोपप्राप्तस्यातिहारः॥ॐ॥ उच्यते
यतः प्रज्ञोऽशोखं दिनं उच्यतेः पवमानस्य प्रज्ञोऽसत इति च पूर्वोपप्राप्तस्यातिहारः॥ॐ॥ उच्यते
द्वारः॥ॐ॥ हरिवीचशाकरोपप्राप्तपवस्ववाजोत्रमयोः शाकरोऽर्वाङ् टवक्क इति विज्ञानं प्रविष्टीचेति च मकारस्य
पूर्वोपप्राप्तस्यातिहारः॥ पवमादिति दृष्ट्वा अन्यत्रातिहार उच्यते॥ॐ॥ नीकविपः॥ प्रसोमासो विपश्चित इति आ
नीकवकारस्यातिहारः॥ॐ॥ स्वस्ववैचारः राह्वे विसर्जनीयस्तस्य सर्वत्रातिहारः॥ यथापवमानोऽर्वा
जनायांसंदिता॥ योतिर्विज्ञानरः दृशमिति॥ अवेप्राकृस्तो नस्य स्वराणां विराम इति स्तोत्रं॥ प्रास्वः रा

तस्मिन्प्रसंगे राजाक्षेत्रे निराजनीयं स्वतः कथय प्रत्येकं जाते लुके

देखराः तो विरामः। ततोतिष्ठ तस्य सतस्तो ज्ञात विरामलोपः संभ्रवलोपरति संभावतिहारः॥ ७॥ यथा सर्व
दः शं क नि सा हो य वा य चा प व स्व म अ मा यो शं ऊ सा हो य योः। अस्पृषा स्वर्दि दृशतिरेफस्य उ वि का र्यो सिति लो
प प्राप्नस्यतिहारः तथा॥ ८॥ स्व वि रा ना र्मे वा रुं द वा हा स्वर्दि दति पूर्ववक्षोप प्राप्नस्यतिहारः सिद्धाख्यातयोके
जो त र र ति। इतस्मिं सूत्रे॥ ९॥ सिष्टे वि शोक योश्चा सिष्टे वि शोक योश्च अफस्यतिहारः प्राप्नस्यलोपः। यतीयावा
सिष्टेः स्वः सिषा संमिति। त्रि शो क स्वः पतिर्यदिष्ट वदति॥ १०॥ इति सप्तमस्याष्टमी कंडिका॥ ८॥ अष्टाद्विपदा
ता स्वार परेय का रा व्य वधी य त उ ष दां ता च व का रा विक र्षे सर्वत्र तत्र चालोपः सांख्ये विरत लोपा बोर धिया
२ त्रिवस्तु यः सुवस्तया ३ एवं जातीयानि ४ च स्तुवा र्थ निगद व्याख्या न ५ वा अंतर गौर वा रिव्या ख्या स्यामः
अष्टाद्विनिवक्तव्यं वक्ष्यति परस्तात् ६ द्वात्परांश्चोत्तमां वा त परिशरा ७ द द्वा देव न विव्यति। यदुच्यते।
ऊत वि द्विष संजात कि मुक्तं न वति। यत्र द्रुस्वस्यांतर स्प द्विमात्रं विधीयत। सो ष ट् द्वा त्रिधीयत। पूर्व वि
पक्षया त वापि ल द गानि इति स्मिन् इति। शत्रु दमुक्तं। अष्टाद्वि तियथा रतीयो चान्य ८ विस्तो न्नीदी वी
न वति रत्य धित य व क्ष्या॥ को वाग्नि न्यन सप्त हय य उ त्तर धा तौ द्व वा स द स्या व षु ट् तथा दिः द्रुत्वा दी वी
न वति। तत्र व्यवधानं न वत्याव ल्य र्थं यथा वा स द स्य वे प्रो जित्युत्तरयोः वीया विद्यति। उवदया इति वा।

[illegible][illegible]

वासदत्तनाभावः॥ तथा अग्नि सोमां त्यायां प्रदिवान इत्यनाभावः॥ ७॥ गीर्जिस्तारः पुनरुज्जितं तं वेद स्मभ्य
मायौ ईदं गीर्जित्यनाभावः॥ ८॥ श्राणाद्विषसं वापराया प्रवायतो द्वितीयाया सोद विषागोत्रिः श्राणा इत्यना
भावः॥ ९॥ भ्रावृत्तिपवमानस्य जिज्ञातायां गतुनिधानत्वात् प्रावपवमानस्य जिज्ञाताया शीरश्रीत्यानाभावः॥ १०॥ चय
धेयदिमाया मुसैवे। पत्रे पीयूषेनायाया मुसैवे रमाच वीर्यानाभावः॥ ११॥ द्विजसोमाम्नांत निग्रीशवयोः अग्नि
सोमां त्याया माजीशवसंत निनोः प्रदिवान इत्यनाभावः॥ १२॥ दीर्घनिषवे पुरोजित्यां पुरोजिता प्रथमयां निष
वे वे सखायो दीर्घीत्यानाभावः॥ १३॥ जंभस्वरयोरनाभावस्तालवत्तांतः पदिकस्य दृढं त्रिधने वं च वार्कं गंज
त्रानि अत्रयोः समं च न श्विवगमि अत्रयोः मिदं त्रिचतया ब्रह्मादिजोत्रमायां। आपरंदं च त्रयचीति य
नाभावः। स्वरे च प्रथमे प्रत्यास्मि अद्ययोः विद्वानि विदं रं सुते निरिति च॥ १४॥ दृष्ट्या नवति पुरोजित्या
जंभोः पुरोजित्यायां जंभे अथवादः॥ १५॥ सुरे वा न वेति सहावां ईदं तेष्वराह आनस्ते गंतं प्रसर इत्यत्र। पूर्ववदपवादः।
मस्य पायि द्वितीयायां सहावाः ईत्याभावः॥ १६॥ अष्टद्वयम्यामैव त्ति दृढस्यांतः पदिकस्य तालवत्तादित्ते
न प्रत्ययस्याभावः॥ १७॥ अथेयानी महदस्याप्याभावः। दृष्टिस्तो न प्रत्ययस्येत्यात। अपि राह दंतः पदिकस्य ना
वत्तात वत्ता मागेष्टुदाहरयोः॥ १८॥ त्रितीयो दीर्घो वे। मथे निधान एकाको वपुरादित्यं पुरोजिता
सखायो दीर्घा नवति॥ १९॥ पिपरीतायो मा युक्तं दं सपरीतायां मा युक्तं दं सपराह अष्टद्वयो नवति॥ २०॥

वरिकः सन ईश्यां माय्रीयवे। उच्चा मध्यमायां माय्रीयवेवरिवरित्या भावः॥८॥ जरिस्वोरपत्नी कयानश्रिनां
त्यायोस्वारसोपत्नी च विताजरीत्या भावः॥९॥ मदि तमदिष्टनो गिहा विष्णुते हा विष्णुते यष्टुतो मदि स्वादिष्टया
मदिपरिस्वानो गिहा तमभावाः॥१०॥ धि त्रयस्त्रिनेवृत्तो तार उतार अश्विना प्रीतयिनेवे रत्या भावः॥११॥ इति
पुष्ट्यत्राष्टिनीयस्पृकादशमीकं मिका॥१२॥ ११ पदान्ता नवति संतः पदिकानां मात्रावत्कः॥ अथेनीपदो
तीयस्याभावतुचाना॥१३॥ मातये तमद्यायोकमश्ने स्वारसाकमश्ने अने तमद्यायां। सधमाता रत्या भावः॥
॥१४॥ अथेनी वारो तार। उत्तरे वारंती। यस्वास्तु। वेदथ इत्या भावः॥१५॥ स्थायस्यं दते तारवते वर्षणी रथीना
यहायहीये पुरो जिह्वीतीयायां परिस्पंदन रत्या भावः। तया अयं पूर्वोत्तरयोः सोमासः तारवते प्रथमं वर्ष
गातिव। अत्रिप्रिया गीततीयायां अनी सतस्य दोहना अन्वषना थोपा भावः। परित्यक्तं हयंत प्रथमयां यो दे
न्विश्वा इत्या भावः॥१६॥ पर्विहा विष्णुते वरिवो अया। स्वादिष्टो तमायां हा विष्णुते पर्विहा भावः॥१७॥ उ
वर्जितः को सो अनी नो वा प्रयमायां पेडाको से उविष्कम्भ प्रित्या भावः॥१८॥ द्विष्मान् विष्मा विष्मा तायां पृष्ट
मवर्जयोः पिबस्वतायां पृष्टममदने र्नीवर्जयोः। आपि नो बाधिसधमाद्ये र्वे रत्या भावः॥१९॥ अपि वा त्रि
सोमायां मिथतिथो मिथतिथे अत्रिसोमायां योपवंते मद्यप्रित्या भावः॥२०॥ निष्कृतं रुतासां निष्ठवा

अविचार्या। मृत्प्रमान दयायां वरुणा साम्नि निष्कृतमित्याजावः॥७॥ परीतायां च परिस्त्रवा वरुणा ज्ञेव
 परीता विद्धितीयायां नूनं प्रनानो अविप्रिः परिस्त्रवित्याजावः॥८॥ अविप्रो मउष्ठा वायो सो मउष्ठा याया वा
 मे अविप्रो नीत्याजावः॥९॥ सुष्ठागायां चोधी गवो अंधी गवे सुष्ठागा सो अविप्रो मउष्ठा वायो सो मउष्ठा याया वा
 दधिराहं अविप्रो चोतिः॥१०॥ अविप्रिः प्रीति ये वोक्तः अविप्रिः प्रीति यायां वयरायरीय अविप्रिः
 सुष्ठाजावः॥११॥ अपस्त्रा सुनिपा स्वासु निपा ति। अविद्धितीयायां यद्राक मेरुरा मेर्याव केठ पर्या
 जावः॥१२॥ विदंरं सुताया मुद्दंरीया। रंरं सुताया मुद्दंरीया विदंरं सुताया जावः॥१३॥ मउ
 निधान ववि सुष्ठागायां सोमाः पवंतायां मधुश्च निधान चिताना गोरवि चोत्याजावः॥१४॥
 मित्रावपु राज्ञियां। मधुश्च निधेन एव प्ररो ज्ञिया वायां सुतायमादयिन वः॥१५॥ प्रातरं
 खंडिना त्रो खंडिना प्रतश्चा श्विनीति प्रातराहं स्या जावः॥१६॥ पातव नो सः हित। स्वादिष्टा वाया
 सः हिते रंराय पातव हत्या जावः॥१७॥ रासाय तं चामदाया सः हितो अविप्रो दधि वाहरि
 तं साया सः हित एव तव प्ररास्त यस्या जावः॥१८॥ दिवे वासू सामोः
 सह स्रवरायां

द्वितीयायां
 गवि प्रयेति यथा नवे। आनिष्टु मृत्प्रमाणा निवन्मा विष्टु रंराय तावः।

योने
 योने
 ५३

नोने

स्वारायस्तो श्री सामोः। स्वता सोमां त्यायां स रंरं रस्य दिवेदि वा रत्या जावः॥१९॥ मादेनो रवतीषु। रवती रंरं
 त्यायाया रंरं। तीष्ठु स्रमाद रत्या जावः॥२०॥ अविप्रो मउष्ठा वायो सो मउष्ठा याया वा मे अविप्रो नीत्याजावः॥२१॥
 वः॥२२॥ अविप्रिः प्रीति तदिदा स रतीयायां तदिदा सीत्यायां रियात श्रदः सुमधु मधुना नीत्याजावः॥२३॥ रति प्रुव्य नाथे
 रतीय सुद्वाद रासो कजिका। रतीय सुप्रपाठकः समासः॥२४॥ सुमं नुवत्तु श्रीः॥ १५॥ कारवे प्रुव्य नाथे ह्रमंतः
 पदेतालव्यमानुवतिय अकार स्रुतै विरुष्टु। सौ रंरं मित्र मित्र प्रा अयां सोमां विष्टावा ३९ वं कुजातीयानि न के
 वलं तादो सी ने प्रुव्य नाथे मव तिथि कारव प्रुव्य नाथे ह्रमंतः पदेतालव्यमानुवतिय कार स्रुतै विरुष्टु। सौ रंरं मित्र मित्र प्रा अयां सोमां विष्टावा ३९ वं कुजातीयानि न के
 स्मिंश्च प्रुव्य नाथे मव ति। तव दाहृती॥२५॥ न रथ्यं मरुस्तवा नायां क गृह रति। उ स्रुति प्राप्ता मपवादो व निव्यते। अमिद्धी
 ति रतीयायां काव रंरं रति। गाम श्रु रथ्यमित्य नाजावः॥२६॥ रंरं रस्य दिवेदि वा रत्या जावः॥२७॥ मादेनो रवतीषु। रवती रंरं
 गाम श्रु रथ्यमित्य नाजावः॥२८॥ न रथ्यः सनोदरीगाया मित्र व विता। गाम न द्वितीयायां विन स्रुतै व स रंरं न रथ्यं न रथ्यं न रथ्यं
 वः॥२९॥ वां मव प्रुव्य नाथे। परी ले वि प्रुव्य नाथे वां मव प्रुव्य नाजावः॥३०॥ न रथ्यः श्रु रथ्यं वा॥३१॥ अविप्रो मउष्ठा वायो सो मउष्ठा याया वा मे अविप्रो नीत्याजावः॥३२॥
 माया मउष्ठा वां विदंरं रंरं नो अविप्रो नीत्याजावः॥३३॥ द्युत रंरं मित्रं प्रुव्य नाथे। अमिद्धी ति रतीयायां काव रंरं रति। गाम श्रु रथ्यमित्य नाजावः॥३४॥
 या मनी वार्त्तु रंरं रतीय प्रुव्य नाजावः॥३५॥ पायं यत्रा रंरं द्वितीयायां सोम रतीये। अमिद्धी ति रतीयायां काव रंरं रति। गाम श्रु रथ्यमित्य नाजावः॥३६॥
 यं ति रंरं रतीयाजावः॥३७॥ पायं यत्रा रंरं रतीयाजावः॥३८॥ रंरं रतीयाजावः॥३९॥ रंरं रतीयाजावः॥४०॥ रंरं रतीयाजावः॥४१॥ रंरं रतीयाजावः॥४२॥ रंरं रतीयाजावः॥४३॥ रंरं रतीयाजावः॥४४॥ रंरं रतीयाजावः॥४५॥ रंरं रतीयाजावः॥४६॥ रंरं रतीयाजावः॥४७॥ रंरं रतीयाजावः॥४८॥ रंरं रतीयाजावः॥४९॥ रंरं रतीयाजावः॥५०॥ रंरं रतीयाजावः॥५१॥ रंरं रतीयाजावः॥५२॥ रंरं रतीयाजावः॥५३॥ रंरं रतीयाजावः॥५४॥ रंरं रतीयाजावः॥५५॥ रंरं रतीयाजावः॥५६॥ रंरं रतीयाजावः॥५७॥ रंरं रतीयाजावः॥५८॥ रंरं रतीयाजावः॥५९॥ रंरं रतीयाजावः॥६०॥ रंरं रतीयाजावः॥६१॥ रंरं रतीयाजावः॥६२॥ रंरं रतीयाजावः॥६३॥ रंरं रतीयाजावः॥६४॥ रंरं रतीयाजावः॥६५॥ रंरं रतीयाजावः॥६६॥ रंरं रतीयाजावः॥६७॥ रंरं रतीयाजावः॥६८॥ रंरं रतीयाजावः॥६९॥ रंरं रतीयाजावः॥७०॥ रंरं रतीयाजावः॥७१॥ रंरं रतीयाजावः॥७२॥ रंरं रतीयाजावः॥७३॥ रंरं रतीयाजावः॥७४॥ रंरं रतीयाजावः॥७५॥ रंरं रतीयाजावः॥७६॥ रंरं रतीयाजावः॥७७॥ रंरं रतीयाजावः॥७८॥ रंरं रतीयाजावः॥७९॥ रंरं रतीयाजावः॥८०॥ रंरं रतीयाजावः॥८१॥ रंरं रतीयाजावः॥८२॥ रंरं रतीयाजावः॥८३॥ रंरं रतीयाजावः॥८४॥ रंरं रतीयाजावः॥८५॥ रंरं रतीयाजावः॥८६॥ रंरं रतीयाजावः॥८७॥ रंरं रतीयाजावः॥८८॥ रंरं रतीयाजावः॥८९॥ रंरं रतीयाजावः॥९०॥ रंरं रतीयाजावः॥९१॥ रंरं रतीयाजावः॥९२॥ रंरं रतीयाजावः॥९३॥ रंरं रतीयाजावः॥९४॥ रंरं रतीयाजावः॥९५॥ रंरं रतीयाजावः॥९६॥ रंरं रतीयाजावः॥९७॥ रंरं रतीयाजावः॥९८॥ रंरं रतीयाजावः॥९९॥ रंरं रतीयाजावः॥१००॥

यं माने मट हति माने मट्टिनीयायां ट हति सव्या मनुस्मृत्यु मित्यनाभावः॥७॥ हाय महे नोत्तरयो वीजो यो शयो वा
जीयसाब्द सदीययो व्योक्तः सदीय रति च्यनाभावः॥८॥ उतीय श्वनस्य जिह्वायां नावति सर्वत्राञ्जिनि द्वितीया
यायां सर्वसा मनुस्मृत्यु मित्यनाभावः॥९॥ हाय वा भवति यशो यशी येनुना मट्टीय श्वस्य नावः॥१०॥ पदांत
स्या भवति रुदानीय पदांत्यस्या नाव उच्यते यकार प्रत्ययस्य यदुत्तर च वक्ष्यति॥११॥ रा म्भणि प्रदिशाय द्वितीया
याम् दारसंभणि का रस्या नावः॥१२॥ का गे व रंता का गे व य मुच्चा प्रथमायां का का उक्ते चिन्नं रति
ति श्वस्य नावः॥१३॥ स्वरव वियस्ता प्रसृज्जन टतीयायां पयो निखन स्वर वियस्तस्तं चेति पदांतस्यां नाव बाध्य
स्व स्वर भोरद सा श्च १३ हो १३ पदांतस्य कारः॥१४॥ अट्ट द्वमप्या भवति रुदानीमहद्वस्प पदांते तस्य तालय
स्या नाव उच्यते यदुत्तर च वक्ष्यति॥१५॥ प्रियः स्तुतुर्गर्वते र प्रसोम देव टतीयायां का व र धं तार प्रियः स्तुतु रिति
प्रस्ताव च नाभावः प्रारयः अत्र इकार स्या नावः पदांत उच्यनाभावः यकारे स्तुतुर्गर्ग म्भणि या श्च १३ र
कारस्प पदांत यकारः॥१६॥ सं मीत्ये जिह्वं न त च्य श्या धिया सं मीत्ये प्रो जिह्वा व जिह्वं दंदुर श्चो न तस्य
सोमं बि श्या ध्या धियति पदांता नामा नावः॥१७॥ श्व रय म नार क्श वार यार श्व रया वार यार इकार स्प पदांते
यकारः॥१८॥ ग्रहणा च्य निवार प्रथमा ह्री देवार वंतीया यानो वं दध्य हस्या नावः ग्रहणा इद्वस्या पिने
वति पशणि च उदाहरणा न्ये चरूपा गे वं निपात्यते॥१९॥ पवस्व दास्तु ज्ञानास्तु सानि पवस्व द वती तथा च्य

वांशाभावः॥ ग्रहणादपादांतस्पष्टदृष्ट्याभावः॥८॥ अंगदाशं कुनिबद्धं गदाद्यायां शं कुनिनिपातनं॥८॥ विष्
यावाकसाम्नि॥ अत्रिकमननीयायां वाचं साम्निजिन्वगविष्यरुत्याभावः॥८॥ वयुनावासिष्ठावासिषेहि
नीयायां शिवयुनक्षित्याभावः॥८॥ दिवियक्ताययो तमायां दृष्टिताश्चर्यं रादयोदिनीत्याभावः॥८॥ त
त्यास्तोरप्रवसे। सखायोदीत्यत्र ईदुरश्चोनरुत्तरयाभावः॥८॥ निवारदसारम् निपात्यतइत्फक्तः॥ इ
तिश्चमस्यप्रथमकंडिका॥८॥ उवोकारयोरनंतरस्वरनीवाद्ययोः प्रत्यययोः सर्वदृष्टमात्रवर्त्यतलो
पश्चयथाभरनामेवेकवादनिहवसात्रेभुनित्येनविशीययोः ठवाचअकारश्चठवोकारौतयोरावोकारयो
अननारस्वरयदितोवादिभावः नउनयथापि। तथाप्यनंतयमुपपद्येतइतिज्ञतेनीवाद्ययोरिति विशेषः॥ सर्वदृष्टमा
त्रवतिदृष्टमदृष्टं वनात्म्यं पांतीयमपदांतेतिथं वसर्वग्रहणात्। उदाहरणानि। सो नरेवयमुवादिषु। नी
नामेवैकमहोत्रादिषु। अवाहपरिस्वानादिषु। निहवपरित्यहादिषु। सात्रेप्रसूचानादिषु। नरुत्तराजो
विश्वान्यायां॥ अथेतसदोविशीययोः॥ अतिसत्यईशानरुदिति॥८॥ अथायवादाः॥ पूर्ववत्तागप्राप्तानामपवा
दावर्तिष्यते॥८॥ रागस्वः छष्टानेपातिथरात्रमधु। स्वः छष्टादिषुरंगपूवभवति। नाभावः। नवाह० सोमप्रथ
मायां परिधींरतीति। तथा निपातिथेवरागदानाद्यायां तथापार्थुरश्च ईदोमदादनीयायां। अस्मादइव

४५

45

事

[illegible][illegible]

कारयोः प्रत्यययोः ५ तदुदाहृतं। पङ्क्तावे। पङ्क्यामव च नि प्रियाणि असाविमोमयोः। वावे प
राताव्या अथार्द्धाः। वसो मसां नि असाव्यं शुभ्रमदयं॥ ७॥ अत्रिगवित्यत्रा वामोकार प्रत्यये
रथिष्ट। स्यामस्तु अने अत्रिगो इत्यवत कार प्रत्याय आनो रथिष्ट॥ ७॥ अहह ७ सर्वमान
वत्यास्तोने सस्वार प्रत्यायारवतीर्ना अरहो प्राणा शिरा अहो रसा अहो र। अहह ७ सर्वमानव
ति। आहस्तो न समानस्वार प्रत्याय तदुदाहृतं वारवतीयादिषु॥ ७॥ नं रास्सो न हिते पू विष्य
हो ज्योतिषु गो। चादे र्था ७ सुरागश्च पुरा दृष्टे र्नांद। अनंतर विरपवादः परिप्रथगाया ईदस्ते
मोमत्यनाभावः। पक्षुषायां न हितं पृनावायां विश्वस्य प्रत्य अदर्यां ज्योतिषु गोति। इ
माउवां व्यायां। चादध्या ७ स्मृति। शान विवस्व ह्ति मायां अद्यादवा ७ इति रंः पुरादृष्टे
लाद सदरति स्य वषुष रत्यनाभावः॥ ७॥ रयंतर सर्वमानव तिस्य रीगमस्थोर्वीमास्ता न
प्रत्याय। रयंतर सर्वमानव तिस्य रीगमस्थोर्वीमास्ता न प्रत्यायार रयंतर सर्वमानवति। उ
स्तोत्र प्रत्याय विप्रिम। अश्ववादः। स्पर्शवर्क। सार्वस्पर्शानदी धागमस्थो रति विसर्जनीय स्यानाभावः।
उदाहरणानि। पनावायां विश्वस्य दूतम मृतादव ७ राधे जनानी। उद्यो न ह नम चि वतूर रयंते ५७

अश्विनोर्वेन पूर्ववता लयां। अश्विनोर्वेन पूर्वपुनानायां तालव्यमोजवति। उस्तोत्र प्रत्यये। अश्विनोर्वेन अश्वसा उदा
ऊवगादितालव्यमाभवति॥ ७॥ राकरषां न बोध्यस्पर्शवर्जमस्तोत्र प्रत्याय। पवस्व वानसातायां उष्ट्रस्य रीवर्ज
मस्तोत्रे प्रत्याय अजवति। ईरा पयसो पृथु छन्दनाभावः। उवाम रिता पृथुति स्य रीवर्जनाभावः॥ ७॥ हस्ति सव
मानवत्यो वायामनंतरस्वरनी वाद्यायां प्रत्याय प्रत्याय॥ ७॥ हस्ति सवमानवति पदोती यमंतः पदिकं वा उवायामन
तरस्वरनी वाद्यायां प्रत्यय नूतया मिति॥ ७॥ इति अष्टम्यवत धरे कटिका॥ ७॥ ७॥ उपायस्य तातशत्रु कृति गोवाजा
वः समाप्ताः॥ ७॥ ऊहगाने यो निवस्वराः स्तोत्रा न्यास विरामाका स्यान्नि संबंधः। उचातां तालव्यमा इरात्य तस्मिन्ने
उक्तमेतत्। ऊहगाने यो निवस्वरा इत्येतत्पूर्ववक्तव्यं प्रकृतिमापद्य विकारवचनं अकृमिति तथेव परिहार उक्तः।
यथा अग्निष्टोम प्रकरणे पथप्रगायवे सामेनवति। तत्रास्य अनधिकार उक्तः ऊहशास्त्रान्तसारिवात्। ततो नंतर
ममहीयवं भवति। तत्र वतालव्यस्य विकारो दृष्टः। उचाता इति उक्तं। तनप्रसंगेन तालव्यमा इत्युक्तं। तनप्रसंगे
न तेन सर्वपुनवाच्य उपरिज्ञाताः। अत्रावां त। इरा नी विकारा बक्तव्या इत्यत आह। ऊहगाने यो निवस्वरा इति। प्रक
त्यापदनं कृतं। ऊहगाने यो निवस्वराः। ऊहदयः। स्तोत्राश्च तदैशा भवति। अस्यासाश्च तदैशा भवन्वति। विरामाश्च प
वीशी प्रकृतिवद्भवति। यो न्यापदनं विकारा र्थ मित्युक्तं। स्वरस्तोत्रा न्यास विरामा इति वक्तव्ये विसमासः प्रकृति
पदं निग्रमा र्थ अन्त्ये वातोद्देशे पि प्रकृतिवद्भिन्नमस्यादिति यथा वा उवा र तं चादराः॥ ७॥ अन्त्यो सन्नुतं ह दसा

त्वत्कषणानीति वक्रान्तः॥ॐ॥ नंद्यायः सिद्धिर्कषणं नंद्याः सिद्धिर्वास्तव्ययकषणं प्रतिपद्यते॥ नृनतिवर्तनीति
 पुत्राभेगेयं च तं मुक्तानां मविकं॥ इति वचनात्॥ वित्तद्वयं चोन्नतिनादिष्टा नंद्यासादृश्यास्तु तिवेयः
 हृदवाच्चगन्धं तालव्यमायि॥ यातदृष्टमिति वचनात्॥ आगतारकारनामं प्राप्ताय प्रकारं निवृत्तिः॥ गतः प्रकारं
 रनावप्राप्ताया प्रकारस्य निवृत्तिः॥ निवृत्तसोऽहं विष्णुगोष्कं देवमनसादिष्टा नंद्यासादृश्यास्तु तिवेयः
 नवत्येव॥ प्रकारं निवृत्तिस्तु नवति॥ॐ॥ स्तोत्रानां मुद्रारः सामान्यं वर्ज्यामेगायत्रुतापर्वीतं नवतीत्येव
 षट्त्रिंशद्विंशकारः रस्यानां विप्रत्यंतं तालव्यमायि॥ अरुणयोगायष्टावकृष्णपरिष्टात्॥ तत्राफक्तैर्येषु मुद्रारः॥ॐ॥ गंगागतीनां
 इति॥ तिरस्त्रयज्ञायष्टावकृष्णपरिष्टात्॥ तत्राफक्तैर्येषु मुद्रारः॥ॐ॥ गंगागतीनां
 ते निवर्तनीं वं गंगास्तोत्रं नयेत्॥ गतं यथा वारवती यवामेद्व्यं नृनतिवर्तनीति॥ॐ॥ पवमादयो नियमा
 चयस्यापस्तुष्टादिषु तच्च विराषयिष्यन्ति स्तोत्रे यमाचिका निवर्तनीति॥ॐ॥ पवमादयो नियमा
 श्रयाः शास्त्रोत्तरसिद्धौ अपि प्रत्येतव्याः॥ यथा हृदतिराहृत्य वाराहो॥ यत्तायत्तायुष्टहृदयंतराणां क
 कृबुत्तरयोः हृत्तरप्रस्तावानीं त्वेषु हृत्तरसंसारः॥ प्रथमं हृदः कयाविकः॥ ईनाहारापश्चित्यवक्रान्तिः॥ॐ॥
 वयपर्वीश्रयाः ये स्तास्तुतिज्ञानं॥ नियमाश्रयापर्वीश्रयाः येति॥ तत्र नियमाश्रया व्याख्याताः॥ चायदानोपर्वी
 श्रया व्याख्यास्यामः॥ॐ॥ हतस्वराणि पर्वीणि परिमितां हराणि हंसि॥ हतस्वराणि नियनस्वराणि रव्यथः

50

प्रसिद्धस्वराणां त्वेव परिमितां हराणि पर्वीणि हंसि॥ हतस्वराणि नियनस्वराणि रव्यथः॥ॐ॥ तेषां मूले श्रयासिद्धं दसिय
 चान्यायमावापः॥ तर्षापर्वीणां ऊदयो न्यधिकं हंसि यथान्यायमावापः न्यायः सूचउक्तः॥ प्रस्तावप्रतिज्ञा नोपवर्तनीति
 नानामहर्परिमाणं सर्वत्र यथाया निविकषिदिति॥ परिषेवा दुद्रोथं शवापानवृत्तिः श्रवाभेदव्यवसायः नृनति
 श्रं नतिविषं मरुतो गंगानकविश्रिः काश्चोश्नारकविः सासाश्मः पाशः अश्चोश्नारः २३॥ अथवाल्लोपः कर्तव्यः॥ यस्तयस्तीये द्वे द्वे
 विषादगीतिरभ्यस्यति रस्य चित्तं॥ॐ॥ कनीयस्यादिति लोपः पर्वीणां संज्ञानां पर्वीणां लोपः कर्तव्यः॥ यस्तयस्तीये द्वे द्वे
 र्वीणां वा वसं चान्तः॥ हावश्चयत्तु तिलतं रतीयोऽस्ती संज्ञन्यतरति पारवपर्वीणां द्वितीयपूर्वादि विषातं त्राणमिति॥
 आदौ संज्ञतपर्वीणां लोपः॥ॐ॥ उत्तरयोर्द्विषादौ वा देवा विष्णुता॥ अण्पर्वीणां आद्यानां मरुताणां लोपो भवति॥ यथा
 रथं तारप्रस्तोत्रं तावत्प्रस्तावः॥ तत्र उत्तरयोर्द्विषादौ वा देवा विष्णुता॥ अण्पर्वीणां आद्यानां मरुताणां लोपो भवति॥ यथा
 रमविशिष्यते॥ षष्ठ्यं स्ताका लेयं सुमन्ना वारवती यादिषु च॥ आद्यानां मरुताणां लोपः॥ १७२३ वा २३ द्वा इति प्राप्ते आद्य
 मरुतस्य पर्वीलोपः॥ तया वारवती ये ११॥ अर्धेन रतेषां पर्वीलोपं नृनतिवर्तनीति॥ अर्धेन रतेषां पर्वीलोपं नृनतिवर्तनीति॥
 आद्यात्तरलोपः॥ॐ॥ शुर्मदायास्तु चरुया उपालोपो वारः॥ आदिलोपः॥ चात्तप्राघलोपः॥ आदिकनीयस्तस्य सति
 गोतलोपः॥ प्रनाय हांतयो वारवती ये देवद्वारा अत्र न जानति ववत्॥ ससावः ७२३ इतीयस्तुर्मदा॥ॐ॥ लेयप्रस्तावसं हरीषु
 विकारः॥ का लेयप्रस्तावसं हरीषु सामस्य विकारः॥ सिद्धोपन्यासो विशेषविवक्षया॥ॐ॥ गयं व्याद्यायामाकाराणि

[illegible]

कायात् विशुद्धतां दशः इदं संवातां ता विधिति विशेष विवक्षया सिद्धोपन्यासः । एवं तां । कां पा । अत एवैरेति इदं
संवातः । आवादे शुचि बाह्ये तात रुतां । वा राह शुचि बासा ह्ये तात रुता मापयता । आवाये उहृषा घे दी वी प्रता
तो । पार्थ उहृषा घे अहरे यो नो स्वप्ना गा स इति दी वी मापयता । पततो यो नावित्यर्थः । आकाह द्वितीयः अह गीतो
त अहरे द्वितीयं स्वर मापयता । हृषा रागादिषु । आ । अनुषुप्त ह्यनुसंवातं । अनुयोः अदा वा वायो भवति कथं
विकार इति उच्यते । चद रुसाया अंयात इतीयं दीर्घमहं प्रत्येकमिति । इस्वस्त्रु संतानीयमभिगीयात । ल्यप्वा
पूर्ववत् । सविनि द्विषेभ्यश्च पुराणव्यक्तं च द रुसा संद्वयत इति । मृज्जा चरथा इदं अह । न किं न्ययमदा स
ता इह गमाह इति पूर्वप्रवृत्तं । मदा वा वी पवी दित्युक्तं । आ । अत हि उच्यते हि द्वितीया च उच्यते विकारमुति । पधः ।
तद्विस्तरार्जं ह्यंतां मोक्षता इति । पुष्पवस्व वा तस्मान् यो ये सि संवात मापयते । ता यं च संवात मापयते ।
इदं इदं पेदा उच्यते । मिथमे रुतं गां । आ । अग्रे दोहयो तानयो गुरुं संवातं । अग्रे दोहयो तानयो इदं संवातः गुरु
जुसंवात मापयते । आद्य दोहप्रसूतानां यो ताने अवाही इति सोऽप्युच्यते । आ । विहं दमच विरातं नैव नारिष्ठयोः
किं दमच विरातं नैव नैव वाहं सोऽप्युच्यते । अरिष्टे च ता सो माया इदं संवातः । गुरुं संवात मापयते । सुतं ता
नुवृत्तीय गुरुं संवातः सर्वमहिवाण्य अरिष्टे नवतः । आ । निवदव गारा नवति प्रकृति ग्रहणात् । अरिष्टे संवेदं रथा
यदि सर्वो विरतिवस्थात् । तथा सति सारवं इत्या प्रवसति । खरा सुस्थ पवरा ह्यहं हि नस्यात् । वस्मादवस्मादाप

[illegible][illegible]

याः श्रुत्वा तेषां लोपो न भवतीत्यर्थः ॥ ७ ॥ अथ पूर्वस्या उपांत्तं नीवं च श्रुत्वा श्रीसां प्रोक्तं दहपतिः कवी वाच्यं च सो
मउवादिषु गायत्रीवाङ्मयि च पर्वस्वदहसाधनायां च दहसाध्यानि दृष्टा ॥ उत गीतोपतिः कवी मापद्यते वाच्यं
श्रुत्वा नो द्वितीयपादद्वितीयपर्वचदहसाधनायतेन श्रुत्वा इति वाङ्मयि द्वितीयपादद्वितीयमवपर्वचदहसा
उत्पत्तिरुत्पत्तिरिति ॥ ८ ॥ अथ श्रीसां प्रोक्ता त्रयोऽतिः ॥ ९ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १० ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ११ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १२ ॥
दाया राक्षिपिशा ॥ १३ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १४ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १५ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १६ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १७ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १८ ॥
व्याता श्रुत्वा त्रयोऽतिः ॥ १९ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २० ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २१ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २२ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २३ ॥
द्वितीयादेवानां ॥ २४ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २५ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २६ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २७ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २८ ॥
दृष्टा उत त्रयोऽतिः ॥ २९ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३० ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३१ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३२ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३३ ॥
लीया राहितरूताययोनि दृष्टा त्रयोऽतिः ॥ ३४ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३५ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३६ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३७ ॥
रव्य ईदां विश्वमनसे द्वितीयपादादो राधीत मापद्यते देवार्थं सख्य ईदा मापद्यते ॥ ३८ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३९ ॥
राधीत माया सृतीयमहर्नवीं ॥ राधीत मा ३३ उत त्रयोऽतिः ॥ ४० ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ४१ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ४२ ॥
ह ॥ सोमवतुर्धः ॥ ४३ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ४४ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ४५ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ४६ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ४७ ॥
त्याद्यायामुक्ता तातारं ॥ ४८ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ४९ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ५० ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ५१ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ५२ ॥

हृतायां विशाखार्थं वतुर करराह न्य कं ॥ वृत्ता ॥ १ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ४ ॥
पराया स्रुत्वा राक्षिपं वा हा राहीत मापद्यते देवार्थं सख्य ईदा मापद्यते ॥ ५ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ६ ॥
न वतितदि राहीत मापद्यते देवार्थं सख्य ईदा मापद्यते ॥ ७ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ८ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ९ ॥
प्रोक्ता राक्षिपः ॥ १० ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ११ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १२ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १३ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १४ ॥
उत त्रयोऽतिः ॥ १५ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १६ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १७ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १८ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ १९ ॥
न वतितदि राहीत मापद्यते देवार्थं सख्य ईदा मापद्यते ॥ २० ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २१ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २२ ॥
यपादादो चदहसाधनादो ॥ २३ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २४ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २५ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २६ ॥
यायां त्रितीयपादादो ॥ २७ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २८ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ २९ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३० ॥
रवता उविश्रुत्वा ॥ ३१ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३२ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३३ ॥ उत त्रयोऽतिः ॥ ३४ ॥

अष्टादशति प्रापूर्वयोरिति सन्निकर्षे न तो वारा पत्तिः सूत्रेण प्रोक्तं प्रथम परिच्छे
 अत आह लौ रायाः पूर्व वारवंता उविष्णु आ मा पद्यत इति ॥ ७ ॥ उत्तर वतुषो
 चं द्वितीयं स्वर मा पद्यात् द्वितीयपादांत गण त्र मं पदं वतुषो चं असा वि सो मणा वि
 न्यन स्वयोः वद स्मो ३ अत्रिणा अचिक दा ३ अरं दा भुवन षर्पिनाः ॥ ८ ॥ ह्रस्वात्
 पायाश्च ह्रस्वापं व निवन वे रूप नयोः ॥ द्वितीयपादादौ अतुषो चं रात भूमी
 रुतस्यो ३ वा ३ तदृशो तो अत्रि सो मादिषु यथावा त्र रायाश्च द्वितीयं स्वर मा प
 द्यात् ॥ प वा त म दि यं १ वं ॥ ८ ॥ त प्या शा ण्ठि ती या च्चां पं थालो शा दानां वतुषो चं स्याद्वि
 तीय स्वर पत्तिः ॥ १ वं सा ण्ठि पि अं ज ता यां ॥ ८ ॥ स्रव वार वं ता सिसृ स्तृ ती या पादात् ॥ ९ ॥
 व वार वं ता येनौ पुना नः सो मा यां ति स्रो वार वं ता आर ता म्यव वा सि दो प न्या सो वि दि

ष वि व द्वा ॥ ८ ॥ द्वितीय तृप्ति षु तु ॥ उक्लि तु गी य मान स्य ॥ सखाय आनिषी दना यां वा ॥ ३ ॥
 द्वितीयादिन वं ति ॥ ८ ॥ वतुषो दराः प्रथमा ३ यं तार पार ॥ यो न व सर्वा सां वतुषो दरा वे प्राप्ते विरोध
 उच्यते ॥ वतुषो दराः प्रथमा सूना ३ नायां ३ यं तार पार प्रा ३ गा ३ या ३ ती ३ ॥ ८ ॥ पूर्व ज नि त्रि व द द सो
 तद्विषां पूर्व ज नि त्रि द्वितीयपादांत यो नि दृश व द द सा अत्रि सो मा दिषु द्वितीयापादांत उत द्विषा
 मा पद्यात् ॥ ८ ॥ अतं व स्तृ ती या यां तं व स्तृ ती या यां उ द्वितीयपादांत व द सै वा ॥ ८ ॥ त व मां डे वा त वा ३
 सो मा यां व मां डे वा तृतीयपादादौ या नि दृश व द द सा ॥ उत द्विषा मा पद्यात् ॥ ८ ॥ ह्रस्वात्
 ॥ ८ ॥ ह्रदा वा सि ष्वा व याम ना यां व वा सि ष्म म्य म पादायारंत यो नि दृश व द द सा ॥ उत रयोः
 स्तोत्री या याः ॥ ३ ॥ सो दा वा यां व उत द्विषा मा पद्यात् ॥ ८ ॥ अत्रि व द ती या ष्म म ह्रं अत्रि व द ती
 वा सि ष्म तृतीयपादस्य अष्टमम ह्रं ह्रं न व तित स्मा उ अष्टमम वान सुतमित्य व ॥ ८ ॥ प्रथमा
 या ८ वरुणा साम्नि व द्वा त व त्यं ॥ प्रथमा या ३ म व वरुणा साम्नि व द्वा त व ती त्यत्र तृतीयपादस्य अष्टमम दारं

वृद्धं नवति ऊहगीतो वृद्धं प्रतिष्वन्यर्थः ॥ ७ ॥ तिथ्यवयोनावाद्यं दिवा तिथ्यवयो नो आवायां
 वृत्तीयपादस्य प्रथममक्षरं वृद्धं नवति उत्तरयोः प्रतिष्वन्यर्थः ॥ ८ ॥ अथ मानवयोश्च द्वितीयं ऊ
 अमानवयोश्च योनाववृत्तीयपादस्य द्वितीयमक्षरं वृद्धं नवति अथोऽस्मादृशदिति मा
 नवायाः दोदथक गवदिति ऊहगीतो प्रतिष्वन्यर्थः ॥ ९ ॥ विरीयवयदिमायां जप्रत्याय प्रथमो
 चोत्यस्य वृद्धिरुत द्विषापतिः कवी सरो विरीय अथयदिमायां सो जप्रत्याय प्रथमो चोत्यस्य वृद्धिः
 इमारववा इदं यथनना इति वा उत्तद्विवायानिदृष्टा सापतिः कवी मापद्यत ॥ १० ॥ या इषी इतः इ
 इति ॥ ६ ॥ सादीयशतद्वितीयं संकषति सत्रासादीयशताद्वितीयं स्वरमापन्ना संकषीतकारणान
 न्यं वाषीरुतेति न्यं वै वाषीरुतेति सिद्धापन्यासो विराव विव दया ॥ ७ ॥ तथा सर्वत्र न्यायः ॥ वथा द्विषो
 नो संकषीद्वितीयस्वरपतिः ॥ ११ ॥ सर्वत्र गतायां द्वितीयस्वरपतिन्यायावदितयः ॥ असंकषीषि
 ऊहगीतो अन्यत्र पुवता यव संकषीनास्ति तत्र यथा प्रत्येव वृत्तयादि शता भवति शता ॥ १२ ॥

का २२३३ रुः शविदा २२ ई पा ३ रु वा २ ॥ ७ ॥ मंड अउर्थमयो नो सादीय प्रवमंडस्वरा स्थावर्त्त
 अउर्थस्वरमापद्यत ऊहगीतो ॥ ८ ॥ एडको सौवा एडको स अयं एषादिषु मंडस्वरस्वत्र
 र्यस्वरमापद्यत ॥ ९ ॥ वसुरुवा यामोवाद्यस्य लोपः प्रसंगादि उ को सय दता ॥ इदानीं प्रवतमिषो
 यात वसुरुवायां सत्रासादीय उवाद्या अद्यस्य वस्य लोपः इकारस्यात्ता पदार्थः ॥ तथा स
 तिवसुरुवो दिव्या अत्रि उवाद्यपत दयं भवति ॥ १० ॥ वस्ति त उतारणा स्वेता उत्राव उवाता ॥ ७ ॥
 वाशब्दे च नित्यमो वा वाशाब्दे च प्रत्यायनित्यमो वा ॥ तथा सति त्रिशब्दस्य इकारलोप
 ति वा शब्दे प्रत्याय उत्र नित्यमापद्यत वस्तरुवो दिव्या प्रभोवति रूपं भवति ॥ ८ ॥ द्वात वहा
 शब्दे एतु च सिं बुद्धितदा दशब्दे प्रत्याय असा व्यं पवस्वादवायाः पूर्वस्य स्वरस्य व्यंजनस्य च
 उव भवति यो नो वि सर्जनीयस्य अलोपद र्तिना ॥ अन्निवः ॥ उता इति अत इदमुक्तं सा
 न्नाद्यानि वद्वा वदति ॥ ९ ॥ मित्रे वा यो नो मि अतिथे वा शब्दे प्रत्याय पूर्वस्य स्वरस्य व्यंजनस्य
 वउव भवति ॥ यो नो उव्यंजनस्य नलोपादृष्टः ॥ माविदन्यादा इता इति ॥ अत्रापि यानि वद्वा

वोमाभूदितउक्तातः किञ्च वति। मुञ्जुरुक्तादाह। इतिस्वरलोपउक्तेभवति॥७॥ बोभीयव च्यात
वामित्यत्रस्वरागामाभौतस्वरागो। रुराबोभीयवच्यंतेवायास्वरागमोभवति। कस्मिन्प्राप्तदमु
च्यात। उच्यतेवच्यंतावोवापतं प्राप्नोति। उबोकारायाः रितिकस्मास्वरागमः क्रियतावच्यंता
वाञ्छकारः स्वरागामाभवति। तस्मात्तस्यस्वरस्यउक्तेभवति। ततःवच्यंतावोमावतिप्राप्नो
ति। ततः आह। मातस्वरागामाभौतकारातपादपूर्वस्वरपरतस्थितइति। तथा। आकारो
कोभवतीति। अत्रमकारवाङ्मागेन प्राप्नोति। अत्रप्राप्नोरागोवचाननक्रियत। मातस्वराग
मिति॥७॥ दोविशायस्तावहारोपायावातास्ते। दापूर्वेदाता॥७॥ ॥ इतिअष्टमस्यसप्त
मीकंडिका॥७॥ शीयदीविशायद्यायांतद्विविद्धादृणामहा। यहायलीयदीविशोविशये
आद्यायांस्तोत्रायायांतद्विविद्धादृणामहा। यहायलीयदीविशोविशये
कोप्रमवेच्छदससमंतदुहानऊचः पादिविष्वस्मात्। इमंस्तोममिति। वदिवानकाप्र
थमस्वरमापद्यात। यानोद्वितीयपर्वदिवानका वंदेतानिधराध्यातपुत्रिषुप्रथमस्वरमाप

६६

द्यात॥७॥ दांत्यस्यद्विविधारपङ्क्त्या। पदांत्यस्यउद्विविधारपङ्क्त्यापर्वमथचाधोनिवत्। द्द्विरुच्य
ता। पर्वमथपादांत्याद्विवचनादिमंस्तोमं। संभ्रतपादिकप्रवृत्तावोनयोनिवदृष्टादरः प्रस्तावोभ
वति॥७॥ किमिदृकदृष्टद्वामादव्ययोः दृणाप्रथमस्वरमापद्यात। किमिदृयां दृष्टनिविकदुकायां
पर्वनिधनवामादव्यदृष्टात। प्रथमस्वर॥७॥ विसोदिद्विपरांजनित्यमाचार्यनियमा ताद्विसोमायां
देवैश्रवासपरांजनित्यमलोपोभवति। गकारस्य। किमुक्तंभवति। द्वादादृत्येत् स्मिन्पिकल्पे
कथंउगकाराणाप्रत्यारंभइति। अन्यथाद्वादादृत्येत् स्मिन्पिकल्पेदकाराणाप्रत्यारंभः स्यात्।
कास्मादेवामभवतिउच्यता। आचार्यनियमात्। ऊहकारदित्यर्थः। ऊहकारोद्विद्वयोरपिकल्पयोर
नुषंगंउगकाराणाप्रत्यारंभउक्तं। उपयुगकारोभवति। इतरथापूर्वपूजयमानावति। तस्मादुभय
उगकाराणाप्रत्यारंभइतिसिद्धं॥७॥ पूर्वजंवाचरास्यन्मूर्वांवा। नित्यमलोपितंभवति। अत्रकथंप्राप्नो
ति। अंतःपदिकानां व्यंजनानांस्तोभातविरातलोपाभवतीति। संक्षेपवत्तत्रयोरपिपूजयोरपरांमयो

संदिताया प्रतिहारो भवति यथा हा विकृतं वं सुभो मराहा उंता मादति पूर्वो गं वति पदांती यानी
व्यं जनानां प्राकुस्तो न जावा भवति यथा वा प्रसास्मिदवान हो रं ग को रूता शतस्मा रंतः पदिका
वा दत्र परांगो वि प्राप्ते पूर्वो गं व जलो पितं भवति प्राकुस्तो भो त्यदांतं व्यं जन पद लोप इत्यस्तो त
स्मादत्र पदांत वत् प्राकुस्तो भा ड्वा वा इष्टव्यः । राश्व छे श्वदिति वत् ॥ ७ ॥ द्वादच पूर्वक व्यः अ
कं परांत वत् प्राकुस्तो भा ड् वति ॥ ८ ॥ रां ऊं न्येषस्य अमाया मकारा न्या सः । रां ऊं न्येषस्य अ
यति मध्यमायां स्तोत्रीयायां अकारा न्या सो भवति स्वर पूरणा यी क्री उं नू भि रा पट अ
पामिति पकः अकारः । रकार द्वितीयः अपा निवत्यत्र । अकारस्य इत् स्वस्व वचनादे ब्रि वं रां ऊं
न्यकार इति । अग्निवा वा जीय द्वितीयायां व । अग्निवा दव मग्नि निरिति राया वा जीय द्विती
यायां स्तोत्रीयायां अकारा न्या सः । अथ स्मात् वृज्जनं लक्ष्माहा इति आस्ति या उवति ॥ ९ ॥ एकार
वन्नित्यं दीर्घवत् ॥ रां ऊं नि । एकार व प्रत्याय इत् स्वस्या हारस्य दीर्घभावः । नित्यग्रहणा दश्चैव वती ॥ १० ॥

यायां पवस्व मधुमत्तं माहति उवाच ॥ ७ ॥ को सदृशो दृढः प्रज्ञातो ॥ ऐतको सेया हीरति प्रज्ञातो यो ना
द्वित्यर्थः ॥ सदृशो दृढः सिद्धोपन्यासो विराषविवक्षया ॥ ७ ॥ ऊहदार्ढ्यः सर्वत्र ॥ ऊहज्ञातो अनीना वाहि
षु सर्वत्र दार्ढ्यी भवति ॥ द्विमावदस्यर्थः ॥ ७ ॥ संयोगदृष्टः ॥ ऐतको स एव सदृशः संयोगप्रत्यये ह
सो भवति परित्यं परित्य स्वादिषु ॥ ७ ॥ वारी ॥ अत्रिद्रो गोय ॥ रा मी मिषु नो कायां ॥ वारी अत्रिद्रो गोय
निदृष्टा वस्त्रि ॥ मद्या ॥ अर्षा सामो त मायां अत्रिद्रो गोय ॥ रा मी मापद्यात ॥ अस्म न्ये साह ॥ ७ ॥
तद्वि विदुं प्राणा सर्वासु ॥ प्राणा एव सर्वसु स्तोत्रीया सु अत्रिद्रो गोय ॥ रा मी मापद्यात ॥ तद्वि विदुं प्राणा सर्वासु
वितक्षे दिषु ॥ ७ ॥ मना ज्ये नु मृतया वा योरनो मुत्तरयो ॥ गत मस्य मना ज्ये नु मृतया यो निदृष्टा क
तेव ॥ ७ ॥ सुसू ॥ रति उत्तरयो वीयारनी मापद्यात ॥ रा ॥ के रदियाय ज्ये नु त ह विषति ॥ ७ ॥ यतो महा
मित्रा त्तरयो ॥ यत्तर हरायां विभयां वाजी वाना पिबा सोमां ॥ यहाय सीय तु महावे श्वा मिषु नु त
रयो स्तोत्री ययो यत्तर हरायां विभयां वाजी वाना पिबा सोमां मापद्यात ॥ वी ॥ त्ना गा दिदरा वसो म

श्रीः नारुपातं स हिनाः शुभ त्वा श वा जी वा क स्त मिद्र ति वा जी वा जी रु सा ॥ उत्तर जानात्र पुरो द्वितीया
 मुद्रा या व स्य दीर्घं ॥ उत्तर रु नित्र पुरा लिङ्ग तमायां उद्गी या व स्य दीर्घ स्यात्तर स्य दी
 र्घं ॥ पार माहृ ति ॥ ७ ॥ दन्व ति प्रथम रुथे व प्रिया मुत्तरा याः ॥ विदन्व ति प्रथम रुथमपन
 हात्र सेरु थ यो निदृष्टा उत्तर योः स्तोत्री यायाः ॥ हव प्रिया माप द्यात ॥ अग्न तम द्य द्विती
 य रुथ ॥ ८ ॥ वार्त्तर गी या वं प्रथमा र्वा मा गायतां वार्त्तर उद्गी या वं प्रथमो वं दिद
 परायां मतां दी ययत प्रततं प्रथमो र्थे स ॥ दन्व त इति सार्क म ते ति उदाहर गाग्र द
 गात ॥ मा गायता मापे द्याता पाव स्वेना बुध्य वस्त्वो विरा षः ॥ ९ ॥ द्वितीय वपाद सात्र
 तत्रां वार्त्तर श्व द्वितीय पादे सां वा संज्ञातः सां वा मती स ॥ इक्षता इत्येष रु संज्ञातः तं
 वा संज्ञात मापे द्याता तं वा गिरः सुष्ठु तयो वा रु यां इती रु श्व रु द गा न यो निव द्वि
 रा मो द्य ति तं वा संज्ञातं द्विप वृत्ति म् व माप द्याता तं वा माप द्यत इति न उपात्रे कि व

८ ता ने का रूप ही मुसंस्कृत मानने ना त म २ = दानि म क य ने ही मिलि

विवक्षितं किं तर्हि संचाताम्बं न वतीति विवक्षितं तस्माद्यो निवस्य सर्वद्विजामावति। अन्ये उप
कपर्वसंचातादवपर्वकवामवमन्यंता॥६॥ ज्योतिर्वरुगासा म्याद्यां ताया स्मृतीया
चात्यरंतमु। ज्योतिर्यहस्यवरुगासाम्याद्यां तायाः विमुक्तं न वती। यो नो ब्रूतवती वतु धैर्यं एक
महारा। आद्यायां द्विभूतार। वतु धैर्यं द्वितीयायां यथायान्येवा॥७॥ एतीयायां त्रिभाकृत्यः। आद्याया
यारितिवचनात्। एतीयमपि त्रिभाकृत्यः प्राप्तः। अत आह एतीयायां त्रिभाकृत्यं इति अत्र वतु
यस्वर अक्षरत्रयं न ज्ञाता॥८॥ मध्ये निधनानि निगददृतीनि प्रयोगवस्था आया। मायनिवनानि
किं नूतानि गददृतीनि प्रयोगवस्था आयासा अयराद्धन ऊहस्यात् अत्रिप्रतः प्रयोगकयं प्रयो
गदृति उच्यता आर्चिक निधनं न्यायस्तोत्रिकं यावदक्षरां लघुं लघुभाव स्वीयमंता दोलां वं वस्वरं।
तथा प्रथमाद्या एतीयास्वरं तं वा दक्षरां वं वृत्तं॥९॥ गिरा गिरा प्रपन्नरा॥ सिधं तस्कुषा अत्युवास्मि
गा० स्वा आया गिरा गिरा दीनि तस्कुषां तानि अन्न वास्मि गा० स्वा आया ऊहमीता वित्यर्थः॥१०॥ दवताना

मध्येयान्यथानिरुक्तेष्व। दवतापरोक्षनामत्थयानि स्वाध्याय ऊहशकातायेवो हे यथारागायना
 याः। पुनानरादाधरायतिबर्हदुक्कतथासफप्रियंयहायेति॥७॥ यथादरावायववास्तगान्
 नुराहास्येवकारेरादिर्यातातवेऊरुगानोतायेवमवतिद्विपदमयस्तनिति। नोधसस्यवे
 षड्ऊमइतिमथमोदयस्यप्रचृतितावति। रथतरादीनांकऊबुतये। कऊबुतारानोवासद्वि
 पदमयस्यनिति। अ३३३३३। रूगारत्रिनवारमा३स्तार३३। उत्रमायामप्यवे॥७॥ काजबवि
 नामपिप्रवचनविहितःस्वरःस्वाध्यायाकाजबविनामपिप्रवचनविहितःस्वरः। प्रवचनरावे
 नवास्तगामुच्यता। प्रोच्यतइतिप्रवचनंस्वाध्यायराक्पूर्ववता॥७॥ तथाराद्यायनिनां॥३॥
 घायनिनामपिप्रवचनविहितःस्वरःस्वाध्यायाताद्यत्रवास्तगानादिर्विनिगाविहितःस्वरःस्वा
 ध्यायाऊहगान। स्वाध्यायरावेवऊहगानमुच्यता॥७॥ समानादकैषुदकस्योक्षरःपूर्वाया
 स्तोत्रीयायाः। समानमुदकैषुतानिसमानोदकाणि। तेषुसमानादार्कषुउदकैराहे॥१॥

तवचनः। समानंसमाप्तिषु। अंत्यस्योद्वारः। यथापरिस्वानायांमादपुसर्वअश्लीतितथायएक
 रत्रिकऊने। वतुरहास्यकारः। पादवद्वतः। ऊह्रिगंत्येवतुरुहरोपादवद्वति॥७॥ माहनायांत
 पात्यंपदंप्रतिस्तोत्रीयंवाजीयसंवातेकवातू। पूर्वोक्तनन्यायनद्वयोःपादयोरुद्धारः। प्राप्तेसमा
 नोदकैवातब्रवीतिमाहनायांरायोवाजीयउपांयंपदंप्रतिस्तोत्रीयंभवति। तद्विकस्मातु। संवा
 तिकंवात॥७॥ तथातिष्ठंदस्सुनित्यवसासु। यथामदेनायांतथातिष्ठंदस्सुगोष्ठस्मिन्निकडु
 कयोःसंवातेकैवा। दवा॥७॥ त्रिकवृहतिवपर्विकवातु। विकडुकायांवृहतिपर्विकवातुप्रति
 स्तोत्रीयमष्टाक्षरस्यानुद्धारः। इमंस्तोमसमेतचक्षरंरंपदं७संरुष्टवातु। इमंस्तोमसमे
 तवद्व्यक्षरंपदंसंरुष्टवातु। घग्नाः। द्योग्नाः। रवमादित्यानांदेत्यानर्हमस्यग्नाः। इति संक
 षः॥७॥ इतिअष्टमस्याष्टमाकंडिका॥७॥ प्रतिस्तोत्रीयमार्चिकानिनिधनानि। ऊहगानायानि
 वस्वराइतिऊहःप्रततः। तवऊहस्वभावावस्मिति। अनआह। प्रतिस्तोत्रीयमार्चिकानिनि

वनानि वनानि न भवन्तीति सिद्धोपन्यासः॥ पूर्वायाः स्तोत्रीययोः उपायप्रतिषेधार्थः॥ स्तो
 त्रीयानि चानिवायानि वनानां स्तोत्रीयानि न भवन्तीति यथापदनिधानकागवे
 वृहन्निवनवाक्यं ज्ञेयं॥ स्तोत्रीयानि चानिवायानि वनानां स्तोत्रीयानि न भवन्तीति॥ तथा
 हायिकारस्वारपदानुस्वाराणां हायिकारस्वारपदानुस्वाराणां प्रतिस्तोत्रीयं हायि
 कारो न भवति पदानुस्वारश्च स्तारग्रहणाच्च वाद्विधनानां प्रतिस्तोत्रीयं निधनानां न भवति
 यथा उद्गृहीतार्गविसामराज्यस्य विसोमायां श्रवस्तोत्रीयं न भवति यथापि प्रतिस्तोत्रीयं निधनं न
 भवति उत्तमायां न भवति॥ अतः सामिकानि वसौत्रिकानि श्रवः सामि विसामयेया
 नि स्तोत्रिकानि निधनानि प्रतिस्तोत्रीयं न भवति यथा स्वरपृष्ठो सेकदिषु॥ सामांतिकानि सामां
 तिसर्वत्रा यानि स्तोत्रिकानि निधनानि बहिर्निधनानि तानि वस्त्वस्य साम्नः श्रते न भवन्तीति यथा
 सामहीयवरोरवरो तादिषु॥ अन्यत्र गणाजीतिभ्यः गणाजीतिदिषु॥ बहिर्निधनेषु वारव

५ कण्ववृहन्निवा पदिसोत्रीयः॥ १ श्रुतीयांताः श्रुत्योः श्रुतीयांताः स्तोत्रीया न भवन्तीत्यर्थः॥
 तीयादिषु यथा॥ १ श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः
 रयोः पिवासोमादिषु॥ १ श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः
 मश्वयोः॥ सामांतिकानि सामांतिसर्वत्रा यानि स्तोत्रिकानि निधनानि बहिर्निधनानि तानि वस्त्वस्य साम्नः
 श्रते न भवन्तीति यथा सामहीयवरोरवरो तादिषु॥ अन्यत्र गणाजीतिभ्यः गणाजीतिदिषु॥ बहिर्निधनेषु वारव
 मां तिसर्वत्रा यानि स्तोत्रिकानि निधनानि बहिर्निधनानि तानि वस्त्वस्य साम्नः श्रते न भवन्तीति यथा
 न भवन्तीत्यर्थः॥ उपायार्थमुच्यते॥ निधनोपायांता इति उपायः॥ प्रतिस्तोत्रीय
 नो इहांताः स्तोत्रीया न भवन्तीत्यर्थः॥ १ श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः
 ॥ १ श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः
 रोऽन्या इति॥ १ श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः
 षु वा यथापार्थसंवावाहकसरथीयवासपादिषु॥ १ श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः श्रुतीयांताः

सामांत यथान्यायः। रुद्रस्वभावप्रवृत्तः। तत्र सामांतः। सामांतयथान्यायं नवति। अद्यंतसुखे
 शु। इदं सिद्धिषु च यथान्यायः। अद्यंतदशनात्। ॥ २ ॥ रहस्ये तु द्वारः। रहस्ये तु ३ स्तोत्रस्य उ
 द्वारः। राजानादिषु। ॥ ३ ॥ तस्य लक्षणे देशः। सने उद्यतसर्वसु च त्रिवर्त्तिष्यता। ॥ ४ ॥ पूर्वांग
 तस्यानुद्धारः। यथा हृदयंतरयो। तदिदारात्। तत्रांतप्रयोगः। ॥ ५ ॥ विरुक्तस्य सामादा
 वाद्यं वचनं यथा भद्राश्रयोरिष्टा कस्तुभमस्वाशिरामर्कसंप्रादे कृषाणां रहस्ये विरु
 क्तस्य सामादावाद्यं वचनं यथा भद्राश्रयादिषु। ॥ ६ ॥ श्रेयसि उहोराक्ष्यो पः सामादि। ॥ ७ ॥
 तं नो त्रसः। ॥ ८ ॥ ज्ञो रूपाणां सामांतं वचनं। ॥ ९ ॥ तं सामांतय विरुक्तं तस्य अत्यं
 यद्वचनं ननु प्यता। ॥ १० ॥ सत्यं निस्तोभाद्यं वचनं पतिस्तोत्रीयां संहतिनि उद्गीयाद्यस्य विरुक्त
 स्य पतिस्तोत्रीयाभाद्यं वचनं नवं क्षीपाशीहा उवा। ॥ ११ ॥ उद्दिद्वलप्रिदाः पूर्वस्यादिपरस्याता उद्दि
 द्वलप्रिदोः पवतहयंतं यास्तमदयोः पूर्वस्य उद्दिदस्य सामादो विरुक्तं स्यानुद्धारः। परस्य ब

१२

लप्रिदः श्रंतय विरुक्तं तस्यानुद्धारः। ॥ १२ ॥ नर्गस्य सामादौ स्तोत्रात् पदं। नर्गस्य ये स्तोत्रास्ते
 र्णां पदं त्येपदां तस्तोत्रांतं पदं सामादो भवति। ॥ १३ ॥ विराज्जर्षन्नवंत्य स्यांतं वचनं। विराज्जर्ष
 उच्चंत्यस्य विरुक्तस्य अन्यवचनं सामादो भवति। ईयाश्चापि बासोमांशु। ॥ १४ ॥ यथावापय्यो
 र्थयाग्रा। यथावापय्ययाः। अर्षसोमायां यथाग्रा। मागयाना मुक्तो न्यायः स भवति। स्तोत्र
 श्वसामाद्यः सामांतयथान्यायमिति। ॥ १५ ॥ विराज्जर्षयादिस्तोत्रीयांत सर्वसु। महाविराजे इ
 यादिस्तोत्रः स्तोत्रीयांत सर्वसु स्तोत्रीयास्तु नवति। ॥ १६ ॥ स्तोत्रीयाद्यवाहारमस्वसंयुक्ते प
 के कसाश्च स्तोत्रीयायाः श्रद्धे अक्षरे ते वस्तोत्रीयायाश्च तमस्वसंयुक्ते भवतः। ॥ १७ ॥ इति अष्ट
 मस्य नवमी कंडिका। ॥ १८ ॥ आत्मादाहानां समाम्नायिकं कमसुस्त्य प्राति। लाम्यं नवति। इति अष्ट
 श्यामवर्त्तनिधनमिति। आत्मादाहानां लोकात् विनियोग इति। ॥ १९ ॥ तवासाद्यस्य सामादावाद्यं वच
 नं। तवा प्रतिलामानां यदाद्यस्तनिधनं तस्य सादावाद्यं वचनं नवति। यो ह प्रिति। प्रसूनानाया।

आत्मादाहानिप्रतिलोमानि। ३ मा२

अथर्वणादवस्थानस्वरंतरिहातोरश्रवसाना मविकारः। अथर्वणादीनां ऊहगीतोयथायेनि
 प्रायागात्रवतिनकश्चिद्विकारः। अथर्वणापवस्वदशरिषुदेवस्थानपरीतोष्यादिषुस्वारप्रा
 सार्वेष्ववजातिवचनायज्ञाप्रसुन्नानादिषु। अंतरिहा अत्रिसामादिषुतोरश्रवसायाः प्रनंसध
 मखायादीर्बमिति॥७॥साविद्वारातान्यव। अतान्यत्रसर्वस्त्वात्राद्वारः॥७॥विरूपत्रादवतानामनु
 द्वारःप्रयोगसिद्ध्यर्थी। एवंनिधानविरूपेदेवतानामनुद्वारः। प्रयोगसिद्ध्यर्थी। देवतापदं देवतापद
 मितिपूर्वलक्षणोनसर्वद्वारप्राप्तेःअपवादः। स्तोत्रात्रिप्रायेगा॥७॥इहायदानां वारहअथा
 इहा। प्रातर्षणवानुद्वारः। प्रयोगसिद्ध्यर्थी। रवतीपार्थुरश्मादिषु। हाऊरवा। प्रस्तादोः३। ३३३३३
 वा॥७॥प्रकृष्टेष्वेवदेवतानां। प्रकृष्टाष्वचअत्रिपवाप्रकृष्टसोमेरवह। इत्यादियादेवतानां
 अनुद्वारः। शाक्यैश्चसामान्यात्॥७॥निधनंउसामांतसर्वत्रयज्ञधीयः। अनुद्वारप्रा १४
 सं। गनिवमुच्यतासामांतयन्निधनंलघुअव्यांतरमित्यर्थः। यथाहृदइत्यंतरयोः। स्वा

शिरामकीदिषुव॥७॥गुरुषुनिधानिकादशः। गुरुषुबहुद्वारषुनिधानिकदेशः। यथोक्त
 रववक्ष्यति॥७॥विरुक्तानामेत्यवचनां। विरुक्तानांनिधानानामेत्यवचनां। यथाअत्र्यदोहात्रीणिधानं॥७॥रु
 पात्रतुविरुक्तं। रवतरुपात्रतुविरुक्तामवनिधनंभवति। नांत्यवचनां। उमउमइत्यानिवन्निधनं
 उम॥७॥देवस्थानपूर्वायानिधनाद्यंपदं। देवस्थानपूर्वायाः स्तोत्रायाः। निधनस्य आद्यंपदंभव
 तियैः॥७॥अस्यायाः। सर्व। देवस्थानपवअस्यायां स्तोत्रायायां सर्वंभवति॥७॥दिवाकीर्त्यविरा
 तं। महादिवाकीर्त्ये श्रायंती आयांगगागानिआत्। विराजतेभवति। इकाराविराजतुच्यतनिधनां॥७॥
 भ्राड्ङि करसी विकर्त्ते श्रायंतां त्याया। मवभ्राट् निधनंभवति। फारापा उपरित्यद्यअंत्यनि
 धनंभ्राट्भवति॥७॥ष्वस्वरंभासे। पुरोहितेवायांथास्वरंनिधनंभवति। प्रसंभ्राजतृतीयेषु
 स्वरः। इहोहोभरम्प्रवमादिपरित्यज्य अंत्यनिधनंभासभवति। भास॥७॥शतमादिया
 शशिहाऊश्यरोहाऊवाचिहाउप्रवमादिपरित्यज्य शतंजीवत्येवमादिनिधनंभ

[illegible]

च्या० ता० ॥ ७ ॥ वा० आ० दा० वा० सि० बा० । आ० हा० वा० इ० व्यो० सि० बा० न० व० ति० सि० बा० प० व० प्र० य० य० वा० व० हो० रा० इ० स्प० ट० द्वि० ॥ ८ ॥
 स्व० ज्योतिः प्रथ० मा० च० स्व० नि० व० न० ना० व० । अ० त० स्ते० यः षा० दो० षी० प्र० य० मा० च० नो० ति० नि० व० न० चो० वा० च० स्वारः नि० व० नो०
 तः सर्व० इ० ति० । व० स्प० च० स्व० ज्योति० इ० व्यो० स्व० नि० व० न० नू० त० स्प० पु० कारः प्रो० दो० हो० षा० न० व० ति० । १२३ स्व० ज्योति० २२
 ३३ ॥ ७ ॥ प्र० व० प० दा० य० स्तो० नाः प्र० व० दो० हो० इ० प्र० व० मा० या० स्तो० नाः प्रा० कृ० प० थ० मा० चो० त० सि० बा० स्वरः ता० इ० व० ति० । अ०
 प्रि० वा० जी० त्य० त० स्प० अ० हो० न० व० ति० । षा० ता० वा० द० का० वि० क्षा० स० मा० ताः ॥ ७ ॥ परा० सु० वि० क्षा० सु० ज्योति० गो० शि०
 सु० र्वा० ज्यो० स्वा० मे० व्य० इ० ति० । प्र० व० परा० सु० वि० क्षा० सु० कि० म० ति० दि० श्य० ता० पा० दा० हो० स्तो० ना० न० ठ० वा० प्र० थ० मो० च० स्व०
 स्था० न० द्वि० ती० या० यो० वि० क्षा० या० यो० वि० क्षा० या० ज्योति० गो० र० ति० ट० ती० या० यो० शि० सु० र्वा० जी० ति० च० उ० र्थी० प्र० थ० मो० च० स्व०
 स्ते० न० अ० श्वा० म० व्य० इ० ति० ॥ ७ ॥ पा० द० गी० ति० सु० ल्या० । य० थ० प्र० थ० मा० पा० द० गी० तिः पा० दा० हो० स्तो० नाः प्र० थ० मो० च० स्व०
 कं । प्र० व० रू० पा० श्च० त० स्तो० वि० क्षा० न० व० ति० ष्य० यो० रु० द्वा० रः । पर० योः स्तो० थ० योः स्तो० नः प्र० थ० मो० चो० ता० इ० द्वा० रः ॥ ७ ॥ सा०
 मा० त० नि० व० नो० य० स्तो० नाः । अ० त० नि० व० नं० स्व० र्वा० त० इ० ति० त० द० र्थं० च० स्तो० नाः क० र्त्त० व्याः प्र० थ० मा० च० व० ज्जि० ताः ॥ ७ ॥

स्वर्तइतिनिधनमुपमहादि। स्वर्तइतिनिधनमुपग्रहादिनिधनारकाउपग्रहा॥७॥ वाहति सा
 मानिपंचभूभुवः स्वः सत्यं पुरुष इत्येता सुष्टयका। नूरादिव्या इतिषु पंचसामानियथोपदिष्टा
 निजवंति। यथा नवंति। तथो च्याता। एकैकस्या व्या इत्यां अथ्यस्यां विस्त्रिः पंचसा मानि नवंति॥
 अग्निदूतास्तावोर्मदौ। नृशब्दे अग्नि दूतास्वरः प्रस्ता वा नवति। मंत्रग्रहणाच्चाग्निदूतायामन्यदू
 तं। सोमस्विरुक्तः॥ नूरादि। अथ एकैकस्या मन्यस्यायामग्निदूता प्रस्ता वा नवति। इत्युक्तं। इ
 दानीं परा नक्तय उच्यंता। पुनर्नूरात्यतस्मिन् इत्येतो न संज्ञातस्वरस्विक्रको नवति। सोम संज्ञात
 स्वपृथक् नवति॥७॥ आनीकयां तृतीयः। सोम संज्ञात आनीकया प्रपद्यात। द्वौ ३३ ३ वां इति॥
 स्वर्ज्येति निधनमरुष्टौ कारादिप्रकृतिव्या इति सामांतस्वर्ज्येति द्वौ प्रथमो नवति। प्रथ
 मो नवति। निधनमरुष्टौ कारादिप्रकृतिव्या इति सामांतस्वर्ज्येति द्वौ प्रथमो नवति। प्रथ
 मो नवति॥७॥ एवं सार्वणामवविकारविधिः॥ व सार्वणामवविकारविधिः॥ व सार्वणामवविकारविधिः॥

रुकेः। प्रत्येतव्यः॥७॥ प्रतनप्रदशेनो सः सा प्रगणाः कल्ययितव्यः। प्रतनवल्गा प्रदशन ऊत्सः प्रयेणः। क
 ल्ययितव्यः। कल्ययितुं शक्यतरति॥७॥ इति अष्टमस्य दशमो कंडिका॥७॥ उपाध्याया ज्ञातरात्रुपादे विष्णुय
 शशिष्याय शत्रुवरणा र्थेनाथं ततमिति॥७॥ नावाः परिसमाप्ताः॥७॥ इदानीं विकल्पा उच्यंता। भाव
 शेषवर्कस्मिन्पादद्विभगतिर्दृश्यतातत्र किमु नयप्रकारस्यापि गानस्य युगपत्प्रयोगा नव
 त्रुता न्यतरस्येति संशयः। प्रायागार्थबाहू दृश्यत इति निर्णयार्थमिदमारभ्यता॥७॥ अथ वि
 कल्पाः। वविष्मंत इति वाक्यशेषः॥७॥ रवउभगतिः। तरणि रिसिवायां रोरो वानमिता एव नृत्ता दानमि
 द्दोहमदः। नो इति स्तोत्रीयमन्यतरस्य प्रयोगो नवति॥७॥ पुरस्वास्तुतरयोश्चरंगमानदे। पुरोहि
 त्यां नामादस्वा सुचो तरयोः स्तोत्रीययोः अरंगमाविकल्पात्। अरंगमायज्ञ इत्यतः॥७॥ अष्ट उर
 यिष्ठयोर्हि त्रिनादीदिह स्वराः। पवस्व वाजसा तृतीयायां अष्ट उरयिष्ठयोः पवमानमहिमानतिदीदि
 हि स्वरा गतिर्विकल्पात्॥७॥ माता हृद्वस्वामि। असाविसोम इति तृतीयायां यरायसी यदु

तीयायां च महाविश्वामित्रमाराद्धृताशब्दयोः यदवर्द्धमानं तद्विकल्पतो यत्तु च मातृतजाता इति
 च॥७॥ कौश्लमवर्द्धनं वमात्रं गायत्रीको वे प्रतिस्रोत्रोऽयं मथ्यमेपादेषष्टमक्षरं विकल्प्याता॥७॥
 रोर्ध्वपरयोर्दोषः परं नाविः॥ ससुदीर्घपरयोः दोषायाः परमक्षरं नीचो न्नवति॥७॥ गवहृती यदसु
 मं तष्टुः सर्वत्राणो गवहृतीत्यपाददशमं तष्ट्याता॥७॥ वस्मिन्विस्मिन्मिणाः पंचाक्षरशो धनान्नि
 पंचाक्षरशः निव नानि न्वंति॥ दशाक्षराणि विकल्पेनाभ्यानानि॥७॥ स्तावहृद विषउत्तरयोः
 प्रथमाः स्तोत्राह विषउत्तरयोः स्तोत्रीययोः प्रस्तावे प्रथमस्वारविकल्पः॥ परिप्रवृत्तौ उत्तरयोः पवा
 पृथवाः आर्द्धवाः ईदः॥ पृथ्वा इदं द्वा॥७॥ विराट्पृथ्वा इदं यो गीयस्तदादि श्रुतिनरः इति पृथ्वा
 ध्यायां च वामादये उद्गाथाद्यपर्वप्रथमस्वारविकल्प्याता॥७॥ नावनिहोता पूर्वमानवे निहोतो
 विकल्प्याता॥ अत्रिमा मादिषु॥७॥ तिअपुत्रवारा मं द्रयाये त्यत्रवारा विकल्प्याता॥७॥ चैसो दीर्घग
 कारः॥ चैसो मायां देर्विश्वासे दृगाहेति गकारो विकल्प्याता॥७॥ शानराजं नृवात॥ ईना राजं नृशान
 राजं नृशब्दो विकल्प्य नृवत॥७॥ आसो फटतीयाया मृदनायानियन्माय जाक्षुतं प्रोत्ययोर्वि

लोपश्चाद्यः उच्चैस्तकारः॥ आसो हृतीयायां सफेरातन इति प्रकीर्तस्मिन्नुपादे द्वाशब्दयोः नि
 वद्धवति॥ मथ्यामविकल्प्य प्रथमां त्ययाविकल्पयोः जाशब्दप्रवृत्तो न्नवति॥ यकारलोपश्च
 तयोश्च आद्यो विकल्प्य उच्चैस्तकारः॥७॥ यजिवाहृदृता न्नवति॥ यजिषं वायां पथभाहेर
 हायां प्रत्याय न्नवति॥७॥ यशस्फत्रयोरग्निदृता स्तावहृदृस्य यशसित्तरयोः स्तोत्रीययोः प्र
 स्तावश्चग्निदृता विकल्प्याता॥७॥ गवहृदृत्फदा अइति गतिः॥७॥ चोत्तहाहिवरवायां कावहृ
 दति॥ उदाशब्द इति गोतिर्विकल्प्याता॥७॥ धानकां पां श्रुधीहवायां वेताष्विमारश्चस्म
 न्नवन्नित्यत्र कां पास्वरो विकल्प्याता॥७॥ वंनो वारपुना गवहृति प्रसो गवतारपुना प्रिसो
 जं प्रचोत्तरयोः कऊभो विकल्प्याता॥७॥ वंनश्चित्रायां वारवंतीया॥ पुनानायां कावहृदृ
 ति॥ प्रसोमादवतीतयायां काववरयंतरपुपुनायामत्रिसोमायां च वार्कजं निवत्तरयोः
 स्तोत्रीयायाः कऊभो विकल्प्याता॥ कऊभो दृहात्योवा॥७॥ इति पुष्यभाष्ये नमः सप्तम्यमावर्कका

अथ नावाभ्यवक्ष्यामः अथ राक्षसं नान्तर्ध्यामः प्रगाणां ये विधीयताः गानाभ्यवप्रगाणां वि
 धीयताः प्रतिष्ठाप्यत इत्यर्थः ॥ ७॥ अथर्विकं स्तोत्रिकं चैव वर्दं विनयत उच्यते ॥ अथर्विकं यदं स्तो
 त्रिकं च विनयताः अथर्विकारमापद्यताः तान्भ्यवक्ष्यामः ॥ अथर्विकं प्रतिविबुद्धं वा वृद्धमेव वा
 गतां गतं च स्तोत्रानामुत्तरी चंतयेव चारं संधिवन्यदवज्ञानमवमाननिमवव ॥ प्रश्नेषा
 श्वायविश्वेषा ऊहवैचनिवाचन ॥ संसृष्टं वविहृष्टं च व्यंजनं लुप्तमतिहृतं ॥ अभावांश्च
 विकारांश्च भानानूहजिलक्षयत् ॥ ४१ ॥ ते नीविस्तुगायंति सर्वाः शारवाः सथकृप्यकृ
 पं वस्त्रेव उगायंति नृयिष्ठानि स्वारषु ॥ ५ ॥ सामानिषट्सु चान्यानि सप्तसु ॥ ६ ॥ कोयु
 माः ॥ प्रायणसामानिषट्सु स्वारषु गायंति ॥ प्रथमादिषु षट्सु चान्यानि षट्सु गायंति प्रथ
 मादिष्वेव ॥ सप्तसु ॥ ७ ॥ कोयुमाः ॥ सप्तसु स्वारषु द्विसामनी गायत ॥ कोयुमराखिनां ॥ ७८
 ॥ माषुवावा ॥ काङ्क्षवा ॥ ७९ ॥ ऊनानामन्यथा गतिः पादानामन्यथा गतिर्नवति यथा पव

७८

त्मादिषु ॥ योनिपरिमाणादधिका ये तैषां चान्यथा गतिर्नवति यथा विमद्भामाद्व्यादिषु ॥ ८० ॥ यो
 निदृष्टाः समायेन्यपादास्वररराः स्मृताः मानतः समास्मृताः तयोनिवतिदृष्टा नवति ॥ ८१ ॥ अथेना
 वस्त्रानदानीदोर्ध्वयस्त्रिवरुष्याताः आयनावानभवयूहगोतो रयेतादिषु ॥ ८२ ॥ कर्षणां च नव
 ति ॥ किं तर्हि वृद्धकर्षणां नवति ॥ यथा अकीदवानामित्यत्र ॥ ८३ ॥ कर्षणा उनिवर्तितसायि
 यामुपद्रवे ॥ सायिवायां प्रत्याय उपद्रव न किं विषयि कर्षणा ॥ ८४ ॥ अपि निवर्तित ऊह
 तो सामघपि पादषु ॥ ८५ ॥ उभा वदृश्यत साम्यो नावाश्च यथाक्रमं उभा वदृश्यत सा
 म्ययत्र उभा वाश्च दृश्यत ॥ यथाक्रमं लक्षणा न्यायन यथायथा प्राप्तिः तयोस्तथा
 तथातो नवतः ऊहगोतावपि ॥ अथ दूहन सर्वत्र ऊहगोतीरदृश्यवता ॥ अथ दूहनस
 र्वत्र ऊहगोतिः प्रत्यतव्यः ॥ यथारहस्यतद्वत् ॥ ८६ ॥ स्वादिपर्वणां तिस्त्रायां तथेवा न्येषु
 सामसु यथा स्वादिपर्वणां तिस्त्रायां अथ दूहो नवतीरदृश्यवता तथा न्येषु सामसु

यासंहिता उदाहरणं तिस्रो वाचतु ॥ ७॥ अर्चिकं निधनं न्यायस्तौत्रिकं वायदकरं। तष्टा
 तष्टं नवस्वार्थमंता दातं वृषस्वरं। अर्चिकं निधनं यत्रस्तौत्रिकं वातयोर्यद्व्यंतमकरं
 त कृष्टम तष्टं वा नवतु स्वार्थं प्रथमस्वरस्य किंवा स्वार्थं नवति। प्रथमाद्या तृतीयस्व
 रं तं वति। द्वितीयस्वरस्य च तष्टं नवति। तृतीयादि प्रत्यक मंता योऽन्ता दतं वृद्धेस्वरं न
 वति। क्रतुः न्याये यो निगान एव तष्टं वातु ॥ ७॥ मगाऊन ८ सदद्योना माविशा सि विदधु
 जित्। वनाद्वयुन ८ श्रियति भरि यि प्रियं म प्रिद्धिना जसो व संत मं व मं सुनश्च विनिर्द्वय
 न्यायोदतान्यपतानि। मगादी निरतुस्मान्यायादपतानि भवति। मगाऊनं सदद्योनां पवस्वादवा
 द्यांतयो सदद्योनां स्वादिष्टोत्तरयोः विरा। पवस्वादव मथ्य मायी प्रतानिगा यथा सिता। विदिस
 जित्। दं डमोत्तरयोः पोष्कला। पवस्व वा जो व माया। दृष्टे उर यिष्टयोः द्युं गो मना व माया पोष्क ७८
 लत्रितयोः श्रियसखाय चाद्याया पोष्कालति श्योर्त्तर्त्तः श्योर्त्तर्त्तः श्योर्त्तर्त्तः श्योर्त्तर्त्तः श्योर्त्तर्त्तः

लोक २

पोष्कले प्रियं प्राणा मथ्ययां पोष्कलत्रितयोः अत्रि। अनु द्विवाया मां वी गवा द्विता प्रष्टं य मायां पोष्क
 लत्रितयोः जसात पोष्कलत्रितयोः वं दि। उव संत मं स खान्यायाः प्रमं नु दिवा व र्त्तयो व र्त्तयो व र्त्तयो व र्त्तयो
 स्ववाजसाता योरयिष्टुत्तु अत्रि सो मा अस्यायां अत्रि श्रिः वयनो वृष्ण माधयोः वउरि डो पूर्व
 स्मा ध्वदो न्यायात् प्रतान्यपगत लहणानि भवति। विपरीतो नीत्यर्थः ॥ ७॥ श्वतः प्राकट्टा व। वस्व
 रं। धिया नो वाता उपमा हि राश्वतः अष्टे उ तृतीया यो प्राकट्टे स्वरं मन्यता ॥ ७॥ नीत्रा सपोष्क
 लाष्टु उर यिष्टु छिद्र व र्त्तसु। विता श्वत्रत रौ कां वी वउः वउि डो स्तया। वउि डो से पोष्कले सप्त
 नीत्पष्टे उ पृथक् उ चार यिष्टो के वृषा सो न्नाद्वे न्याय विरा शिनी। अश्वां वी तयोस्तो मथ्यमा
 छिद्रेषु पंवसु प्राता श्ववसा मश्वातषां राद्यां मैपवादः ॥ ७॥ पुष्य माष्ये नवमस्य द्विवाकं उका ॥ ७॥
 तृतीयायां त्य ८ द्विस्तो नदी वी भवति। तृतीयायां त्य मकरं द स्वहकारस्तो न प्रत्यायदी वी भ
 वति। द्विमात्रं भवतीत्यर्थः। यथा प्राडाको व वा म्नादिषु ॥ ७॥ न वा मे र्त्तः शीतं वं वा ऊ र्त्तः प्राप्ता स्य
 पवादः वाश्रस्य शीतं मकरं तावये व नदी वी भवति। यथा ताता दवरुतं अदधुः सुरभि च ॥

॥ वाको सेवकारो कारो ॥ को सवकारु कारो हिस्तो न प्रत्यय दीवी भवति यथा स्वादी हि
 स्ताम सृष्टि रति ॥ ॥ न स्वाको सनरा द्य दीवी भवति सना ॥ इति ॥ च यत्र मध्यमा
 यां अथार्थ अतिरिक्ति मणी यवमथमायां हिस्तो न प्रत्यय दीवी भवति ॥ वेदाहा अहो इमाने
 नाहा ॥ सन इंद्रायां सन इंद्रेति माणी याव हिस्तो न प्रत्यय दीवी भवति ॥ वेदाहा अहो इवो रवी ॥ ॥
 को इंचाहो इंचे मणी यावरा सो हो वयत्र हिस्तो न प्रत्यय दीवी भवति ॥ इते वा पदांतः ॥ हा
 विष्णुते च आपदांता दीवी भवति हिस्तो न प्रत्यय दीवी भवति ॥ दिष्टादिषु ॥ विशाय च पूर्वी दि
 शो विशाय च पूर्वी हिस्तो न प्रत्यय दीवी भवति ॥ अदांतः हिं बाहुंता इत् ॥ ॥ अष्टषां सुवेष्ट
 षट्यत्र प्रनिष्य ॥ ॥ जीषां नवायां सा हिस्तो न प्रत्यय दीवी भवति ॥ अपदांता वा उ सोदावा हि राहा
 उ हो वा ॥ ॥ स विषिगोदन भउ स विषिगोदन प्रतिवृत्तो शब्दो हिस्तो न प्रत्ययो दीवी भवति ॥ अत्रि
 सा मायां श्रीगोत इत्यत्र ॥ ॥ कामवप्रथम काल्य सर्वास्तु ॥ पवस्वदायां निवन कामप्रथमविक
 ल्य दीवी भवति हिस्तो न प्रत्यय सर्वास्तु श्रीयास्तु ॥ ॥

७०

सोमेस्ताव ॥ सोमेव प्रस्ताव दीवी भवति हिस्तो न प्रत्ययो यो यो गत वा हा उस्ता ॥ १ ॥ १ ॥ कार्त्तवपशि
 कार्त्तया अं च परिस्राना अर्द्धरदित्य च हिस्तो न प्रत्यय दीवी भवति ॥ ॥ अश्विनात्री तातार उत
 ॥ अश्विनो वीत हिस्तो न प्रत्यय दीवी भवति ॥ ॥ शं कुन्ये कारा शं कुनिचकारे प्रत्यये दीवी
 भवति ॥ पवस्वमा प्रथमा ॥ ॥ रुषा न वशा कारा शं कर रुषा न वकारे प्रत्यये दीवी भवति ॥ पवा
 प्रस्ववा प्रउसा प्रत्यय ॥ ॥ सं मी ल्य लघु विनात ॥ सं मी ल्य लघु हं विनात प्रत्यय दीवी भवति
 सं मी ल्य पुरा जिते त्यत्र ॥ ॥ अत्र का ल्याय ॥ का ले ये अत्र भाव विषय दीवी भवति ॥ का ले ये
 यस्या यं विश्वा अर्थ ॥ ॥ प्र नाम हो यावचा प्र नेपी दूषेत्यत्र अम हो ये अत्र भाव विषय प्रप्रय
 ल्य दीवी भवति ॥ दिवा अना य ॥ ॥ को वा त्रि निवन सप्त हय उत्तर धंते उदरा सदस्य विषु हया
 दि ॥ पात पां हया दि दीवी भवति ॥ को व अर्थ पूर्वा ॥ हो रं रा यि नगा ॥ अमं दि रं नि निधान पु
 नानः सो सप्त हं पयस्य तं राया ॥ हगा म हत त्रि दाहरां ॥ धंते द दार्गा वा प्रा जित्यां ना सदस्य वि
 उदाहरा ॥ ॥ जिता अष्ट वं सं यागा ॥ पूर्व वा न जिति वृ ग्या दि दीवी भवति भवति असं यागा

उत्तरे

इति

ये ५

हु

यमचो नाम के। स्वादिष्टया तृतीयायां नराबोधीत्यमका स्य प्रकदीर्घीभावमन्यत॥ ठादे
 येदीर्घाविराड्वात्रादयेधिरादोदीर्घीभवति। अग्निनरायां॥ ठा॥ बवावितादययोःप
 र्द्विष्ट्याद्यायां गौरीवितवामादययोः बरादोदीर्घीभवति॥ ठा॥ स्मरादः स्वरयोः स्वरसा
 मो। मस्य पायिते मह इत्यवस्थरादोदीर्घीभवति॥ ठा॥ कउजैदयः। विकऊनदरादो
 दीर्घीभवति। ये प्रकउद्विदोयादो॥ ठा॥ अननददीर्घीवं। गोविष्टिपुनतृतीयायां नरादो
 दीर्घीभवति॥ दीर्घीवंदीर्घीभावशेषं परिसमाप्तं॥ ठा॥ इति मुख्यं ज्ञाप्य नमस्तृतीया कंडिका॥
 ३ रा। केही ध्यातादृष्टः। राकेही ध्यातावर्द्धतायां मां दीर्घी॥ ठा॥ अरातरातरावृत्त्याप
 वादः। उवाउजेयू। आदादरादो॥ ठा॥ पविबारांतः। पविबारायाः सह वर्जितावर्द्धता॥ ठा॥
 पतयरावा। अकारः प्रतिषेधार्थः। रौपाराइ नृपोत आया इ/यो वारुणा योरा॥ ठा॥ दन्वतेव
 दन्वातव सर्ववनितातायां तावर्द्धता॥ ठा॥ अविषः। बं विप्रहृत्यनापवादः॥ ठा॥ इति स्तावा

अ ८२

अराते

स्वरांतः। इति प्रस्तावात्यरस्य पर्वणाः सर्वजांतोवर्द्धता॥ ठा॥ नगरूपध्यानकारः प्रतिषेधार्थः।
 प्रतषामपवादः। मस्य दृढस्फुत्तरयोः। यक्रदृढतिटतीयायां। स्मृतादृढति। टतीयायां वा॥ ठा॥
 तवचाष्टीसाम्निहारादियोनो। त्रिणिधानवाशसाम्नि। यानिप्रतिहारादिवर्द्धता॥ ठा॥ नव
 पूर्वपदुरुगासामशोकपृश्निषु चनोददिरिक्तेराद्याः पूर्वमानवपयवसुतासामविशोका
 पृश्निषु। ददिरिक्ते। प्रतशरादृष्टोभवति। यानो यथोक्तमगा॥ ठा॥ अरिष्टवायवी इत्यतो
 शहो। अरिष्टे वायराहवीराहो योनाववर्द्धता॥ ठा॥ समुद्रकदसि चोतायां द्वितीयकं। समुद्रकं
 दसि च साम्नि ऊतायां द्वितीयस्वरसू मदारं वर्द्धता॥ ठा॥ अरातरावृत्त्यापवादः। अदोदरे नमो॥ ठा॥
 पविबारांतस्तावादे। पवित्रं तायां सामराजप्रस्तावात्यरस्य पर्वणाः। अदिर्नवर्द्धता।
 तैविततं वा॥ ठा॥ संसारवे श्रयोतिषगोरागिरसेषु नियांतः। इडासंसारविश्वज्योतिषगो
 रागिरसेषु नियांतः। अदृष्टो नवति। सर्वत्राधिकारा नियां मंचित्रं मंजुत इति। नियां मं

पु ३९ दिवा
वि-रा-व-
पुनो के नो

ने सा ३९
२९

वि-रा-व-पुनो के नो

तेरा हो मोना देव वदने गो रागि रस

चो ३३ ना ३३ मूर्ति ता २६। अंतोन वदति ॥ ७॥ अद ज्यवो। दरा ह्यवरा हो वदति। दिवि सङ्गमिया
ददाइसन हं रा या यज्यवा हविष्य ज्योतिष व पूर्व वन्ति योता वदति ॥ ७॥ अये द्विः। व्यरा ह्यदिरा
हो वदति पवः अकानित्यत्र ॥ ७॥ अये २२ नो ३३ १ हसो रामा वा वृष्ट सुतानो अरा रा नोर आ ३ ३ ३
उ ३ ॥ ७॥ तज्जसै विणिवन सप्तमि कषु वा य सर्वा दिराद वः ॥ ७॥ सिष्टव द्वि विद्या या अंता यो नो
वयमानन्यत्र वा सिष्टत द्वि विद्या या अंता वदति। यानो तस्मा २ ३ १ ३ १ ३ १ ना ॥ ७॥ रुपा सा म्नि वा
इत वत्यां वरु सा म्नि यो नो त द्वि विद्या या अंता वदति। यो नो तस्मा द्या र्वर पृथि वार वरुणा ३ ३ ३
गो तो न वदति। त द्वि विद्या तः ॥ ७॥ रूप ता विरा या षे ड पु र्मि गो द्रा वः। विरूप म दो विरा या षे ड पु रु
मि गो द्रा वः। विरूप सु दो विरा या षे ड पु रु मि गो श ह्यस्य उ द्वी भावः। अजि सो मा द्वि ती या यां विरूप स दो वि
रीय योः स्वा सु अ षे ड र ती या यां वा तर समुद्रं पव मानं कुर मि गो र म दो विरा ययेवं। अष्टा उ दं र स्प सी २
मपव मानं कुर मि गो र ई ॥ ७॥ जं प्र च र ती यो दा दि। वा र्कं जं प्र च र ती य पा दा दि रु ची भवति। अजि सो मा ७ ३

२३ न विषय

दि ७। समुद्र सार धि वि प्रा ३ ३ यो नो न व द द गी तो उ च्ची भावः ॥ ७॥ नित्र व पूर्वि पूर्व जति त्र त तो या पा दा
दिरु ची भवति ॥ ७॥ दा विरा ये हा रा दिः। सा दा विरा य प्रति हा रा दि रु ची भवति ॥ ७॥ अस्त्वाः अथ यदि
मायां स दो विरा य षे ड रा हो नो वा न वति ॥ ७॥ रं ग वा गो रं गे व प्रति हा रा दि रु ची भवति ॥ ७॥ को से व
सू धा व उ म काना। प ड को स प्र स्ता व विषाय सू धा च उ र्थ स्वार भवत्य का हरो ना ॥ ७॥ मंत
रा अ या रं त्या नि वी ता स मंत व सो रा अ या रं त्या नि वी ग्य हा रा णि वदति ॥ ७॥ ति रो व त्यां यो नि व द
ति रो रा ह्य व त्यां व सो रा अ यां यो यो नि व द द द हं न वति ॥ ७॥ अ वा या मंत स र्वा सु। आ द्या यां व
व सो रा अ यां अं ता द्वि अ हा र वदति। सर्वा सु स्तो ती या सु ॥ ७॥ वृ त नि भ ना द्या यां व। वृ त नि भ ना द्या यां
व स्तो ती या यां किं अत्रि का रा दा द्या यो व सो रा अ यां अं ता द्वि अ हा र वदति। सू व त्यां मंत वी स्ते रा ह्य व
त्यां व सो रा अ या मंत व दं त्या ती ग्य हा रा णि वदति ॥ ७॥ दां त्ये हो पार द्या पा दां तां अ हा र दो रा ह्य पार
प्र त्या य वदति। दि रा वि व। अप दां तो य पि वा रा रा हा रा ह्य पार प्र त्या या य द्वे अ हा र वदति। प्र हा ता ७ ३
१ ॥ ६ स्प त्या त्र येः ॥ १ ॥ रा स्प त्या त्र येः ॥ १ ॥ अ ज्जो ती य योः। व सो रा अ या अं ता नि वी ग्य हा रा णि वदति ॥ ६

पुरोजिनी उन्नमायां उत्तरे जनित्रे अग्निमान्नासंप्रत्युक्रमति। ५

[illegible]

वशवस्तिराद्धं राक्षसां। अत्रिच्छन्नात्तमायां निषिद्धावः सान्निध्यात्। षष्ठ्यपः शब्दः। सोम
उद्योतमायां वा मेघदानादृश्यप्रदत्तात्प्रत्यक्रामः॥७॥ बोधये सर्वमयेनौ। ऊरा बोधाय सर्वप्र
त्यक्रामति दीर्घस्त्वं वा सर्वत्र योनिवर्त्तः॥८॥ नित्रेवापूर्विजनित्र वसर्वप्रत्यक्रामति या निवर्त्तः॥
तृष्वगी। यो। सोदविषे वउडा। यस्व सर्वप्रत्यक्रामति॥९॥ न प्रवाज्यतरयोः॥ १२ प्रवाज्यता यो नौ
त। वेउतरयोः। स्तोत्रीययोः प्रत्यक्रामप्रतिषधः॥१०॥ त्रैयीनिधनयोरतिहितपोष्कलद्वयगा
रमानववंतीत्यनरपत्न्यामस्ता। आत्रयादीनां साम्नां प्रत्यक्रामप्रतिषधः। आत्रेयपवस्वमथमाय
पुरोक्तिव्यतरयोः श्वप्रत्यक्रामप्रतिषधः। उसर्गप्राप्तस्य इस्वमन्त्रिगीयात्। दीर्घप्रत्यक्रामती
ति। शान्नोसर्गता प्राप्तप्रत्यक्रामनिवर्त्तित। अनिवानवपुरोक्तित्युत्तरयोः ससर्गप्रतिषधः
अत्रिश्चकारः प्रतिषेधार्थः। अनीनरइत्यत्र प्रत्यक्रामप्रवर्त्तनप्रतिषिध्यात्। सहितप्रसोमासो
मदकृतायां प्रत्यक्रामप्रतिषेधः। सखायाणां कलाद्यायां उसर्गप्रतिषेधः। पुरोक्तिमथमायां

वैतहये इदं सोत्रमायां गारे सोम उधा मध्यमायां मानवयो दीर्घस्य प्रत्यक्रामप्रतिषेधः उप
 वाजा आद्यायां वारवतीय प्रत्यक्राम प्रतिषेधः ॥ एवाहि सौभरे तृतीयायां प्रत्यक्राम प्रतिषेधः ॥
 पंडा सोपास्मि इदमग्निजायमानमिजप्रत्यक्राम प्रतिषेधः ॥ पुनानोश्चक्रमादत्राति यामउसु
 प्रधप्रस्य प्रतिषेधः ॥ कतमस्य आहोस्वमग्निगीयाता दीर्घप्रत्यक्रामतीत्यस्य ॥ इति भवे प्रस्य
 पंचमोक्तिका ॥ अथोष्ठनावः ॥ कोस्याचि संवत्सरात् तालव्यमा इह द्वं मिति तालव्यानां प्रत
 तिविकारभावउक्ता ॥ अथेदानीं उस्वाना प्रतंति विकारभावश्च उक्ते वशिष्ठात् ॥ सवक्तव्यः ॥ इया
 ननसंबंधानंदप्रारभ्यते ॥ अथोष्ठनावइति ॥ उकार उकार उकार उकार ॥ उपां च उस्वादीनां ल
 हतौ ॥ मारणापूर्वाक्तेन विकारो न प्राप्नोति यथा उक्ते कारयो एकीभावलोपः ॥ तथा उक्ते का
 रायारनंतरस्वनी वा घयोः पुत्यययोः सर्वे इदमभवत्यंतलोपश्चेति तथा तृतीयादित्यामि हो वायां
 च उच्यं स्तो इहः ॥ पदांतः सर्वत्राभवति ॥ तथा अउ वा य वहितमा उच्यति तवो उभापत्या य ई कारो नि

८६

दा वयीदिषु न प्रत्याभवति ॥ अतिर्भवतीत्यर्थः ॥ आबचोरा अत्रापि प्रत्यतिप्राप्तस्यो वा उभाव
 किमविराषणानस्वारप्रत्यये यथा महाविराजे दीर्घतमसि वा ॥ तृतीयायां उक्ते यमस्यो दु
 तानो वचन ऊचनि ॥ अंतरारथंतरवाचरो बृहस्पस्वरप्रत्ययस्यापि प्रततिभावपवा ॥ आव
 सो ॥ वसो वीसा इत्यत्रापि उकारः पादमथो पदातीत्यप्रत्ययानवतीत्यसापवादः ॥ उक्ते अतिर्भव
 तीत्यर्थः ॥ को वरयिष्टो दलादिषु ॥ अजीनो वा इत्यत्र ॥ अथ वस्तुनि ॥ अ प्रतिषेधार्थः ॥ इह उ
 कारः पादमथो पदांतो यः प्रत्ययानवतीत्यंतदवा ॥ असर्गिकं प्रतिप्रस्तुतं ॥ दांतय हो वि गोस्तावमि
 दा ॥ अंतः पदिकस्य उकारः प्रत्यतिभावउक्तः ॥ इदानीं पदांतो वस्वितस्य ईकारस्य विशि
 ष्विषायपरिसंख्यानरूपगा प्रत्यतिभावउच्यते ॥ उदाहरणत्रयेण यतो ईशानः सहसो
 यतो ऋथ्यापाष्कलयो ॥ अथ गोस्ताव यज्ञायज्ञीये ॥ गोपारिस्यस्वारनोर अहुरदिदुरव्या
 ईमिदो नूनोरभ्यमिहा मिदो यामा प्राता वविविह दाहरणोषु ईकारस्य पदांतं प्रत

तिभावः अन्यत्र विक्रियाता न दुदा हतं वृद्धमात्र इत्यत्र ॥ ७ ॥ अकार उ रा वि मो म वि म
 तो तस्मिन् अकारस्यो सगिक न व दा न किं प्राप्तां दांत प्र त्थ्यात्र वतीति अतः पदिक स्यात्कार प्र
 प्रवृत्तिभाव उक्तः परिशेषा व्यादमध्य सर्ववर्षदांत वपदांतो यस्य अकारस्य आउ न वतीति स्मिन्
 वक्ष्यमाणेषु वेदांतराणां पुपरि संख्या न ह्येण पाद मध्य पदांतो यस्य उकारस्य प्रवृत्तिभाव उ
 क्तः अत्रोच्चाता यथा उ रो र य ना श्री व ह म्ना न द्रो वं तो य। मा को न म द गाय त्र पा श्री सु म ति
 वाजिनो व मं न म द म र नो व र्ते त स्मिन् न क स्य र म्ना श्रुति निधाना ॥ ८ ॥ यो नो चो यो नो रा द्वे
 च अकारः पाद मध्य पदांतो यः स व प्र त्थ्यात्र वतीति सीदं यो नो वर्ष ह रा ॥ ९ ॥ अत्रोच्चा
 रः प्रतिषेधे यो नो रा द्वे अकारस्य प्रवृत्तिभाव उक्तः तस्य स्मिन् प्रतिषेधः आउ न वतीत्यर्थः यथा
 पा श्री तथा क वि यो नो आ य र्वा न स्तो त्रे उ विशेषः पुनरुक्तं मिदं सूत्रं स्तोत्रे प्रत्यये असगिक ए
 व लक्षणा विशेषो न वतीत्यर्थः आ य र्वा न वारीयाः अथवा अन्यथा वर ग्य ता इति न व म स्य
 शुकं इति ॥ १० ॥

८२

५॥ शिषं डिन व उ यो अस्या द म करं नी वं न वति द्वितीयायां स्तोत्रीयायां च प्रथम च तीयायोः ॥ ३ ॥ ति ॥ दे व ली ॥
 रयंतार स्ता वाद्य माद्यायां व सर्वत्र रयंतरे प्रस्ता वाद्य म करं आद्यायां सर्वत्र वृद्धं न वति ॥ ६ ॥ एव
 तरे उरायं नी वं सर्वत्र क एव तार प्रस्ता विद्य च उ र्थ म करं नी वं सर्वत्र न वति ॥ ७ ॥ व मं न ता ता द स्यः
 सु दे वो वा न ज्ञातो न ज निष्ठाता अ द स्यः सूर त्रि न रः द वो वो ड वि रा ता इत्येते पं व मं नी वं न वति ॥ ८ ॥
 षा य च उ ती य व उ र्था द दुरिता व सा ता सि मा नो निषेधे व उ ती य व उ र्थ पा द विष ये अप से धं दार
 ता सो म नो म उ से ग्रा व मि र्द स ते वी त अ ध र इति प्रत्ययोः पं व म म करं नी वं न वति ॥ ९ ॥ आ ज्ञा वि ता
 त्रयो रं द्र या हि पूर्व योः प र्थु शु के क र्वि त्र पां त्य म करं उ च्चं न व ति ति गि रा चे प र्व र्णा ॥ १० ॥ सि
 ते वा द वा द्यो स्तु ती यो आं त्य म ग्नि मा ॥ आ सि त प व स्वा द वा द्य योः स्तो ती य यो स्तु ती यो आं त्यं
 द्रव्य मग्नि मी स्वरं न व ति ॥ ११ ॥ सा य वा त्रि सो मा द्य योः उ से य वा त्रि सो मा द्य यो स्तो ती य यो स्तु
 ती यो आं त्यं द्रव्य मग्नि मा स्वरं न व ति ॥ १२ ॥ पि वा स्तु ती यो यां उ ती यो आं त्यं द्रव्य मग्नि मी स्वरं न
 व ति ॥ १३ ॥ न दे व स्वा द्य योः उ ती यो आं त्यं यो पूर्व यो व त्ता ॥ १४ ॥ इति व उ र्थोच्चा नियथा यो नां वा
 चं द्वितीयायां प्रथम नि द्वा ता म इ उ ती या यां व प्रथम इत्ययोः पा द योः ॥ १५ ॥ को ल न व
 ६ ॥ अथवा पां सोच्चा पति गरा ॥ आ ज्ञा उ विरित त्र गो री वि तो त्र योः ॥ ए उ या हि गो री वि त्र प र्व या पा ॥ ३ ॥ ति ॥ ६

कोल
 इति
 त्रयो
 १

तस्यो वमो नीवो नवति इन्द्रमिदं वतातये आर्यतः पुनानादिषु॥७॥ अरो वयत्सर्वत्रादं
 सूर्यमरो वयदिति सर्ववनी वीभावः॥ वमिदं यरा असीत्यनं सूर्यं॥ अकारः प्रतिषेधार्थः
 संतस्यो पिनीवो नवति आर्यत इव सूर्यं॥७॥ अये तदुं मा जीवता अये तदुं मा यज्ञाय जी
 वतः कर्षास्य निहत्यर्थं वचनं॥७॥ जारा दिश्व गोशृगा गोशृगे जारा दिय हो यही वतु प्र
 स्तोवाते॥७॥ संजया जिशव विय स्वसा अदिषु लक्षणा सिद्धवात् इत्यांतर एकं पर्वमे
 वति संजया जीशव विय स्वसा अदिषु लक्षणा सिद्धवात् इत्यांतर एकं पर्वमेवति इह वत
 गा सिद्धवात् इत्यांतर ऊह गोता वकं पर्वमेवति कथं वा सिद्धिरिति चेत् आहोयि
 गापीतयस्य ततं प्रथमोच्चो संहन्यत इत्यनं वं हवा गा तिग्रह गा तातथा अत्रैव उन्नमं
 मोतव इति इत्यत्रा तया दनीषा नाभित्यत्र पोनी यसीति ग्रहगाता॥७॥ नमसा लेयव
 श्रायंतीत्य अहानः आर्यंतीत्य अलोयशो सोम मासतिका लयवद्वनीचीनेवति॥७॥ मरायहा
 उवातः अष्टमरायहा उवांतमहोर मरुष्टं नवति ऊहगाति॥७॥ वैराजवायानि विनतप्रति

वउप
 मय

५२

येवः महावैराजे च अयो नो विनतवर्द्धिः प्रजिष्वना॥७॥ विरूप उदेवतापदा देवतापदं निध
 ना विरूपे उदेवतापदा देवतापदं निधनं कामभवति ऊहगातो॥७॥ इति नवमस्या
 मीकंडिका॥ अष्टोत्थिनिधन उद्यां द्वितीयपाद इति ह्येषा अष्टोत्थिनिधनसो मनुष्यां द्वितीयपादि
 तीयमहोरं वदं नवति प्रथमां स्तोत्रायां॥७॥ मा नो वं वानो कस्यो ययामाव्यो मा नो राहव्य
 वानो कयायां अद्य महोरं वर्द्धीत सोमनुष्ठात्रिणिधन द्वितीयायां॥७॥ उः ष्विवशो कपस्वारः उ
 रूषे पिशवे प्रथमे स्वारवस्तिता वर्द्धीत त्रिशोका॥७॥ अन्तरदंष्ट्रे अन्तरदंष्ट्रे अन्तरदंष्ट्रे
 वर्द्धीत सोराहो दासे सोराहो दासे सोराहो दासे वर्द्धीत॥७॥ दुःखे त्रिगीतक्रमयोः वर्द्धी
 दुःखे च नीतक्रमयोः परमहोरं वर्द्धीत॥७॥ अहर्था अकारः प्रतिषेधार्थः॥ वर्द्धीत
 प्रोक्ष्य अण्वदः हर्था हस्य॥७॥ मेधे हाहस्तो भाटयमाया नो नार्मिषदाहस्तो भाटयस्पष्ट
 तीयमहोरं वर्द्धीत यो निवर्द्धीत॥७॥ कावेगीर्षवष्टु सर्वत्रा कावे उजी यष्टु मरुं वर्द्धीत सर्व
 त्रा॥७॥ अत्र प्रपंचमी संज्ञतायां कावे उजी यष्टु मरुं वर्द्धीत प्रथमायां प्रोक्ष्यायां सप्तमीका

५३

५४

ड।सोपर्ल्योः।प्रस्तावो रोहितकजायेउपद्रवकृतः।अनुवागवदति॥॥॥वाचिसर्वमो न
 वति।तनपातष्वपिवाविप्रत्ययान्तायां उभावः।तस्मादाथयोऽथयोसोमासो विधितइतिरोहितक
 लोयोऽनुवागयोः प्रस्तावुदतरचोपद्रवदतिसिद्धं॥॥॥साहायेवत्रिराहः।सत्रासाहायवउपद्रवाया
 त्रिराह उच्यते॥॥॥उनुक्तावा अकारःप्रतिषेधार्थः।कावनुदपप्रमित्यवउक्तं राहस्ये अभा
 वप्रतिषेधः॥पूर्वलेखेणा प्राप्तस्य॥॥॥नाद्येतवत्यपात्मीरेडसोपर्ल्य अक्षये इति निर्णयवयो
 राहस्य पूर्वतयेव उभावप्रतिषेधः।तवत्यत्रापित्यराहस्य उभावप्रतिषेधः।संध्यमयवायाव
 मितियकारःप्रज्ञोति।तत्प्रतिषेधार्थे वचनं॥॥॥बोधीयव/जराबोधीयेववाकप्रत्यये उभा
 वोनवति॥॥॥वाचिसर्वमोनवति।गृहीतद्वयं उच्यते नवत्यनशरस्य उभावः उक्तः॥॥॥अस्मिन्प्रत्यय
 उभावाचनवतीत्यादावाविप्रत्यये सर्वेषामतिषां उभावोनवति।नान्यायति।सर्वराहस्यधिकारस्य
 तिरकायः।अन्यत्रापि सर्वत्र वाविप्रत्यये उभावोनवतीत्यर्थः॥॥॥यात्रोतकसोर्षु नगोराविता नी
 वत्रेवासगृहीदिषु॥॥॥अनुकुलं अकारःप्रतिषेधार्थ उच्यते वाक्यस्य यस्यापि उभावप्रतिषेध

८४

यः।यास्वास्तुस्वासौपर्ल्येनित्यत्र उक्तं प्रदत्तो न उकार उकारो गृह्यते॥॥॥उवापरा
 यां चोनवति उवापरायां उवाचिनुक्तमप्योनवति।यथाज्ञागृह्यते।गोमृगोवोररघिरारसः
 सोऽवाऽऽतया हारायगोप्रसोमदववीतइत्याद्यायां।अथोकोरांमायावातया।कोऽमृत
 वद्विषपरीतोऽथत्तमायां श्रीगांतागोत्रिरावा॥॥॥अनाटनीयत्वं अकारःप्रतिषेधार्थः।
 वाचिसर्वमोनवतीत्यस्यां सग्रस्य यमपवादः।आटनीयत्वं उवाकटनीयमपिन
 उच्यते।यथांभीगवहृददागे अस्वारसौपर्ल्येषु प्रतिहारा॥॥॥अप्रत्यक्रांतं अकारप्र
 तिषेधः।अटनीयत्वं वाकप्रत्ययास्य पूर्वपदापवादः।यत्प्रत्यक्रांतं वाकप्रत्ययंतस्य उभावप्र
 तिषेधः।यथायेच्छि।दोऽनोरूपसंततिषु॥॥॥अवउच्यते अक्षरं पदोऽत।अवउच्यते।अक्षरं
 वउच्यते।यदिपदांतनवति।ततःसर्वमोनवति।उभावाचिकारा नवतीति।उद्गातरां
 वदतीत्यादास्तु।अधीतवायां वासवास्तु।नारवंतीत्यर्थः।प्रेडत्वं वीमं दत्तत्वं।मंदत्वं
 वउच्यते।अमंदत्वं वसर्वत्र।यथादायोदोदीनिमंदोऽक्षवातीहादीति अमंद

तेष॥ॐ॥ वृथेन्यंजनानां संनित्य इत्येव्यः परोऽप्यासश्च देव्ये। १८८ मञ्जुसूत्रायां
 न्येराह्यकाराभ्यासः। तेषां मञ्जुसांनो भवति। तदतस्तु नरुक्तं द्रव्यकाराभ्यास
 नांतं वोऽप्रिमिति निबान वनित्यमो वप्रिमिति सिद्धं वातु॥ॐ॥ अस्मिन् यवयोरो भवति यका
 रा। अस्मिन् यवयोस्त्वो भवति यकारे प्रत्यये। इदमपि वपुनरुक्तं भव॥ॐ॥ सानो राह्य
 सर्वत्राकारा। सानो राह्य सर्ववत्तु भवति। यकारे प्रत्यये। नो राह्य सर्वत्राकार
 भवतीति सिद्धमेतत्। तस्मादिदं मपि पुनरुक्तं भवति। राह्यं। वृषा पवित्रं अत्रि सानो
 अभ्या॥ॐ॥ बोधीये निबान वद्वोषे। बोधीय निबान वद्वोष प्रत्यय न उहाराह्यः
 वपुर्विशेषां नो पपद्य इति वन। आह। प्रदर्शनाय मितं द्रव्यं। बोष प्रत्यये उभ
 तीति। यथात्र बोषे द्रव्यं ख्यत इति। अथवा विप्रतिपत्तेरिति मर्थं। बोष एव प्रत्यये
 उभ भवतीति। नाधीष इति। कथं विप्रतिपात्तरिति उच्यते। ऊर्द्धं व्यंजनादिविप्रस्थि

१५

मन्त्रात् केन मन्त्रेण वा मन्त्रेण सो नरा वा यो रनिर्वाहः कालिभित्तकाय

मुषे धुरित्येव मारभ्यता। इति दशमस्य द्वितीयकं डिका॥ॐ॥ नीको वप्रमशा क्रासं जय नरुक्तं द्राप्रि
 कार्मप्रवाभ्येता कपविशो विभोश कऊन स्वापर्मरश्वादि ध्यायास्य द्विनिकां गवका तीययवश्वा
 वाश्च यैश्च वृत्तेया मथ्य समचित्तान निबन॥ हीषे पुयसो मसु। १८९ मसु। याहीषी। समिथे
 साम निबनं भवति। ततः किं उच्यते। तालव्य मार इत्याह। प्रस्य निबने हाषी। मिति निबिध
 इत्यप्रतिपत्तिसर्वाथी॥ॐ॥ इति दशमस्य तृतीयाकं डिका॥ॐ॥ ऐतत्तृतीयादिन्या अहो वायाः परं
 तृतीर्थनीचां। श्वेत तृतीयादिन्या अहो वायाः परं यत्पर्वरिद्रष्टव्यं वातत् तृतीयमरुत्नी
 वं भवति। द्वितीयस्वार भवतीत्यर्थः। तृतीयादिन्या इति विशेषाः। संप्रस्वरादि। होवा प्रा
 द्वितीयाविद्यत इत्येतो विशेषात्। तृतीयादिन्या इति॥ॐ॥ नतदि प्रांत्ययोः। पूर्वलक्षणा प्राप्ता यथा
 दः। तदिहा श्वेत प्रत्ययमांत्ययोः स्तोत्रीयायाः द्वितीयस्या हारस्य नीची भावो न तृतीयस्य
 ॥ॐ॥ इति वदसा द्वितीयकं सर्वत्र। इति वदसा त्वर्वाः। पुरस्ताद्वितीयस्वर

का हरं सर्वत्र भवति। कतमद्वितीयस्वरापत्तिरिति द्वितीयस्य त्रिकमं ऊतः। नतद्वितीययोरिति द्विती
यादिकाराणां। अदरीत्यसच/सोमाः पवंतायां वृहं तिउत्ररयोः स्तोत्रीययोः परवादः उतीयं नीचं न
वतीत्यर्थः। सूरासो नदेशी इषमस्मभ्यमव॥७॥ प्रथमं उतीय इदयं यं यीसू चोदमयं यीसूवेति पात्रा
सात्यरस्येव पूर्वगा अयं विशेष उच्यते। प्रथमस्वर उतीयस्वर भवति। प्रथमस्वरस्य उतीयस्वरप
त्तिर्भवतीत्यर्थः। एका कुरागफजराहरगानि। इकारः मस्य वृहं तिप्रथमायां वृषातिवृक्षरतिश्
कारः किमिदं विष्णुविति प्रथमायायां अस्मदय सुहृत्तत्। पाददकारः। अत्रैव द्वितीयायां तय्याह
यं यं राहः। अत्रैव उतीययायां गिरो मे सुयं यं कारः। सहस्र अरायां सोमस्य तीरायां यीकारः। सूका
रः। सदुद्रायां वृहत्येव सूरामीव सू॥८॥ शुक्लत्वावृती यं नीचमाद्यायां। आत्मापारश्चाद्यायां
स्तोत्रीयायां उतीयमहतरं नीचं भवति॥९॥ अथ यं मायां। मथ मायां स्तोत्रीयायां आत्मापारप्रज्ञा
वाद्यस्य नीचीभावः॥१०॥ तमसेवां अद्वितीयानकः सर्वनामो नो प्रयामास। महो देव तमसेवां

श्रीदे
वदे

१५

निरुद्धः द्वितीयस्वरस्य निरीक्षणं नतद्वितीययोरिति द्वितीयस्य त्रिकमं ऊतः

सोम उत्रनेपीयूषाद्यायां। सत्राप्रस्यलोपः। उत्रोप उत्रनेपीयूषायां सत्रादगामित्याद्यसाम्नियसंज्ञातस्तस्य
संवत्स्याद्यं यदहः। उत्रोप्यात॥११॥ उतिनि उतीयादसर्वत्रं स्याता संज्ञातिनि कुरागानो वृहतीषु गो
यमानस्य उतीयपा॥१२॥ मो भवति॥१३॥ पात्रवाशा कर्षात्रच अत्र उत्र निगीयमान द्वितीये पादे वि
राम भवति। पक्षवज्ञेत्यत्रापादू स्यात्। उत्रु द्वितीयपादं द्विधं कृतेदित्यर्तदुर्लभं भवति॥१४॥ प्राकृत् उ
त्सृष्टयो नावोमिति वनीचः। प्राकृत् उतीयेपाद उतीयरम्य तदति सविरामः कथं भवति। अहः। प्रा
कृत् उत्रुवर्मेष्टु सविरामो भवति। दादरा दारा अष्टा करेवा। उमिति तत्र प्राकृत् उत्रुवर्मेष्टु भवति।
पादुवादेतयोः साम्नोः पादूच संपादनार्थमिदमारभ्यता। अयोनावतदेव यानो। उपवादेव
स्था दोरिक्तेति। अथवा प्राकृत् उत्रुवर्मेष्टुमिति एवमंतं सूत्रं। प्राकृत् उत्रुनिधानपुत्रं योः दविः सुवः
ज्योतिरिति। एतेषु प्राणो कारो भवति। विनीचः। एवं पाठः। वाविक्रयाय। मित्यवन्नीचं भवति॥१५॥
नीचं च उतीये पट्टयरे। अयोनावित्यधिकारः। दैयाश्रयो निवर्त्त। उतीयेपादे उतीयमस

सज्जो विमो नमो ताहो योगीना तेषु हि स्वैराचार्यपुत्रो

रंतावंत्रवतिषष्टमपरं वषधरोतेवनीवेत्रवतः। षष्टसप्तमरत्यर्थः॥ ७॥ एकर्वैद्वि। एकर्वैवि-
यश्चेप्रनानायां तृतीयापादवयाणां मुद्दिष्टानां तृतीयेषष्टसप्तानां पूर्वैर्न। वत्रवतः। तृती-
येषष्टे इत्यर्थः॥ ८॥ दसेहीयेक्षाराधो निवत। विच्छंदसे यक्षायहीये प्रतिहारात्परं यत्सर्व-
नि तद्यो निवद्रवति षष्टाक्षरं नवतीत्यर्थः॥ सिद्धो रंभो विशेष विवक्षया॥ ७॥ अविशोत्रमायां
सोमाद्ययोश्च विशेषमायां यक्षायहीये सोमः पवत जनितायां क्षीयाद्ययोः स्तोत्राययोः
प्रतिहारात्परं स्पष्टमायां यो निवद्रावप्रतिषेधः॥ ७॥ अग्नेयेजास्वरं वत। वृहदाग्नेयेजा
स्वरं स्पष्टद्विः यो नो जास्वरः। सिद्धोपन्यासो विशेषार्थः॥ ७॥ न विच्छंदः सु। विच्छंदः सुवृह-
मे दायिजास्वरं स्पष्टद्विप्रतिषेधः। अग्निनरायां। आद्यस्यजा स्पष्टद्विप्रतिषेधः॥ ७॥ प्रहूयसाया
श्च अक्षरं मवत। तस्मिन् नवविच्छंदसे वृहदाग्नेये प्रहूयसा आद्यौ। अक्षरं अष्टद्वं नवती। ७८
अग्निनरायामवे॥ ७॥ रादिस्तनिपात्रयोर्यथार्चः सर्वत्र। पादादिः। संतनिगायनपाद्ययोः

सर्वत्र सर्वत्र यद्येव नवति॥७॥ अस्ता० व हार योरवाय्य हि स्तोमसु मरा प्रमरजीव/ अकारः
प्रतिषेधार्थः पदादेर्बन्धमात्रेण द्वाहराण्यथ च निवः। उदाहरणानि च व/ स्यो हि स्तोमास्तु।
मारा प्रामारा जी॥ प्रकाशराग्य द्वाहराण्यथ च निवः। यथा संख्येन अकारादीन् द्वाहरिष्यामः। अकारः
अत्रिस्तोमायां प्रस्तावे संतनि निगायत्रपाश्वेयोः इंदोमटतीयायां व संतनि निअस्मान्प्रतिहा
रेवकारः। वयां हाता। स्येनो हाता। हिन्वे हाता। स्तोतू हाता। सुधा हाता। संतनि निगायत्रपाश्वे प्र
स्तावमसरासः। राजादवः। प्रतिहार प्रहिन्वानः। प्रतिहार प्रव। मा केनैम हारयेन पादमि
तिव/ पतानिगायत्रपाश्वे प्रतिहारे जीराः संतनि निप्रतिहारे॥७॥ नेवाकारांत कांतमयो
नो। शाकररुषान्न च आकारांतं यत्प्रत्यक्कांतं नवति। योनिवर्जं। उदाहरणानि पाप
वापत्रा प्रक्षरपापार्थिवा प्रवा प्रवा प्रमाना पमहा पवना॥७॥ उद्दूतः सर्वत्र। द्यंतर सुत्र
मुत्र मुद्दूत इत्य निन लक्षणेनाय पुसामस्तु उद्दूतः प्राप्नोति। तपु उद्दूतः सर्वत्र कार्यरि

तिस्रोपन्यासः। विशेषविवरणा॥७॥ श्रीमहापोरुमादेवमं गादिषु उद्गृहो न भवति। प्राक्त्र
 प्राक उक्तेषु तस्मिन्ने द्वितीये प्रवर्त्तमाने नान्यपायोनस्तो नानुसंसार एवोपदिश्यते। प्राक्त्र
 पुनिवनेषु प्रमितिस्तोमः निवने प्रत्यय नूतकर्वय इत्यर्थः॥८॥ जातश्च कनीयस्य बां इन्द्राय दा
 यां। को वेत्तगतेः श्रवं भवति। किमविशेषान कनीयसि वर्त्तप्रत्यय नूत अकारे प्रत्यय नूते
 कथामोकारस्य कनीयस्य मिति उच्यते। संव्यद्यश्च वत्सि स्मृकालो भवतीति वचनात्॥९॥ उका
 रस्य काले ये बां उकारस्य ता विष्कृतकाले योः श्रवं भवति। बं सुधातो हा विष्कृते उच्ये सो वि
 प्रासो काले यो॥१०॥ पदजातस्त्वसि द्विवात्। उ राशः परव्यावृत्तयो यदुक्तं तत काले ये श्रवमिति
 तत्तत्। कस्मात्। शसि द्विवात्। किमुक्तं भवति उच्यते। अब मये ग्रहाणां दिव्यर्थः। तस्मात्पद
 जातमवनावे मिति। इति दशमस्य षष्ठा कंडिका॥११॥ श्रुत्ये स्तावेत्तरीयेष्यात् सर्वत्र। श्रुत्ये पु
 साव वतुर्थमक्षरं तस्य पत्। सर्वत्र सर्वद्वी॥१२॥ संवसायां उच्यते। संवसायां उच्ये रता यमक्षरं

स्मः
 कर्षणं भवति। प्रस्ताव एव॥१३॥ गोमन्त्रश्चागोमन्त्रायां व श्रुत्ये प्रस्ताव द्विजितो यमक्षरं त
 व्यते। उस्मर्गं वतुर्थक र्षणात्रे। प्रतयोः स्त्रवयोरपवादः॥१४॥ मरुतामिन्द्राऽस्वास्तमायां म
 रुतां धानोस्वास्तमायां प्रस्तावे इन्द्रा मापद्यते। इन्द्राय सोमसुषुतः परिस्त्रव द्वितीये इन्द्रा
 साउत्रमाया मापद्यते। मथ्यमायां मथ्य विशिष्टवितेत्। न मथ्यमायां वतुर्थे स्वार एकमक्ष
 रं तृष्टुर्हृत्वे षविशेषः॥१५॥ चसे वतुर्थी द्यं यो निवत। नौ वसे वतुर्थी चस्य श्राद्यमक्षरं यो
 निवद्रवति। तां वोदस्म मृती वा इहा इत वतुर्थी बंते देतस्त्रवं। मसारमिव सर्वना व्यभि
 चारात्। श्रयवावसे वतुर्थी द्यं यो निवत। वतुर्थी बौदन्य षथर्वं भवति। प्रथमो चेश्राद्यमक्ष
 रं सर्वत्र यथा॥ चूं भवतीत्यर्थः। वो सं नैस्वे सं रो इत तृपथमो चूं। प्रथमं यसार मेवाव्यभिचा
 रात्॥१६॥ यमायां स्ताव द्वितीयं वातऽरुणा सा म्नि। श्रोतिर्वरुणा सा म्नि च मथ्यमायां स्तावे द्वि
 तये मक्षरं निह्न्यात्। मं दे भवतीत्यर्थः। श्रुतिर्कंदनित्यर्थः॥१७॥ श्राद्यं तयो स्त्रुविकारो सो
 तिर्वरुणा सा म्नि च श्राद्यं तयोः स्तोत्रीययोः प्रस्ताव एव विकारो भवति। एतायां श्रुतार्थं च

एव ह्यन्यद्वाराणि नवंति इत्येष विशेषः॥८॥ नार्मेधः स्याद्ययोः पास्त्रपा मापयते।
 अथ हि नार्मेधः स्याद्ययोः स्तोत्रीययोः पौर्वादेः तौ द्वितीयायां षष्ठापादि। अथ स्याद्ययोः उ
 पा मापयता न पौर्वाका उत्रे अयेते पर्वणा स्तुतिद्वौ नाभ्या म न्यत्र संवत्तरे स्ति॥८॥ अ
 मोर्ध्वे न ह विमा विराजते प्रथमा मन्त्रमिति प्रथमस्वरे उच्चं उच्चं स्थापे हितं वां अति स्वा
 रमपेक्षमं द्रुच्चं। मं द्रमपेक्षं वत्तये उच्चं। वत्तये मपेक्षं उच्चं। उच्चं मापयति द्विती
 यमुच्चं। इत्यतो विशेष गामुपपत्तौ। प्रथमे स्वरे उच्चं नान्यस्मिन्निति। एका दशराफ दाहर
 गानि। वि। मोर्ध्वं मं द्रुच्चं। विपियानस्या मध्यवन्त्यो करति॥८॥ जने वत्तु। राजान वप्रथमे
 स्वरे उच्चं नवति। नृशब्दं नवानु ज्येष्ठं॥८॥ त्रि। वि। स्मिन् वरुणं स्मिन् मद्रु। एका दशराफ सि
 दाहर गानि। यथा संभ्येन। त्रि। वरुणा साम्नि रथि पिशं गं वद्वा। वि। प्रस्तिनि। मोर्ध्वं यत्र म
 द्रु विः। स्मिन्। यथा। शि। दागा। अस्मिन्। सि। पोरुम जे। अयो वसानो यवसि। अन्यत्रितेषु सामसु
 ष्वां पर्वणां यो निवद्वा दंत्यस्मिन् दरे नीवं नवतीति॥८॥ एने। वो रास्ये। महा विष्टमेवा। १००

शास्त्र। एका दशराफ दाहर गानि। यो निवद्वा नी वत्तु प्राप्ते उच्चं। नार्मेधः पदेशः कदा सुतं
 उवाणा। व्यावयं प्रवतः। शा। नवाव जि सहस्रं स्तु। समुद्रस्याधिप विष्टे॥८॥ शीये वनात्
 द्रुदं दंतु। सदा विशाय व प्रथमे स्वरे उच्चं नवती। अधिकारात् एका दशराफ दाहर गानि।
 तत्तदं दंतु। इमा वविश्वा नुवना पर्वमाय एव ते। वै। दं दं सी वातु। असि सत्य ई सनततु प
 वंते मध्यं मंदं। राजा देव सतं द्रुदतु॥८॥ यरा सि तष्टा देकं। इंद्रे स्य यरा सि तष्टा देक मेरु
 रं द्वितीये स्वरे उच्चं नवति। आद्यंतयो स्वं वत्तु गानि द्रु राद्यो द्वितीये स्वरे उच्चं नवति। मही
 वकीर्तिः। कराद्या कृष्टा त्रि। शब्दः द्वितीये उच्चं नवति। सिद्धोपन्यासो विशेषार्थः॥८॥ अथ मा
 र्थमकारो द्वितीयं। मथ्यमायां उस्तोत्रीयायां तष्टात्परः द्वितीये स्वारमकारश्च नवति। तमुच्चं न
 नमद्वितीयं द्वे अक्षरे नवत इत्यर्थः॥८॥ संमि श्रुः। सु रूपे पदजात उच्चं। संमि श्रुः। सु रूपे पदजातो
 नवति। उच्चं प्रत्यय नूने आद्ये उच्चं रूपे अनोद्य प्रत्यय वा संभ्यगीत एव॥८॥ हकारे वक

कारश्चैव नवतिमशये द्विमात्रः। मरायेव ककार उन्नवति। हकारे प्रत्यये द्विमात्रः। नउङ्गस्वः।
 केतानुवति॥७॥ अक्षः ककारः। गोष्ठेषु परीतोत्यतिष्ठुः ककार उन्नवति। यस्यामृविगोष्ठेऽत्यन्त
 स्यामृविः ककार उन्नवति। गोष्ठानां तिवङ्गववनं। छात्रां न्यायेन वा अर्धे यां तरं वोद्धारालवत्
 तथावसा मते वै पिभाष्ये गोष्ठेषु प्रविमानविविधिति। तस्मात्परितो विंशतासु तमिति। प्राप्तेः
 ककारः सर्वसाग्रसु उन्नवति। तोषिरं पव रूपग्रहणं परितो विंशतायामे तदुक्तं नवति। उभाव
 आत्रा विकारात्॥७॥ तरायेषु प्याता। असंबद्धमिदं। एकाक्षरागफदाहरगानि तशब्दः।
 नंरिहंति मातरः। राशब्दः। राजनो येरादुन्नये। एतेषु तरोतरः। राजन उन्नवति। एषु ककारोऽप्यते।
 कयं तरोतरं न्यवतरस्तर इति प्राप्नोति। कृष्णा च परमं तमापद्यते। इति लक्षणे। तस्य अक्षर
 स्य लोपो नवति। ततो ववनां तरेण उन्नवति। तदेतं सुतुष्याराजान वागीरासूवो वृद्धा
 इति। अक्षरपवप्राप्नोति। प्ररुतयात्। अत्रापो जावावा वनिकाः। राजान उन्नवति। उन्नये ११

अक्षरावस्परिचागीति प्राप्नोति। रेफस्य उन्नवति। अत्रापि वाचनिकपवउन्नावः।
 नयेसमासबादिति। एवमातलूदाहरणेषु अक्षरालक्षणा प्राप्नोत्युपपत्तिरिति। अथ वा अपरा
 ण्याख्या योगतराणि एव तेषु नावः प्राप्यत इति वस्मयितव्यं॥७॥। नो वरुणा साम्नि। द्यौ नो वव
 रुणा साम्नि अक्षर उन्नवति। अधिकारात्। प्रमित्रायां ववो आ॥७॥ द्वितीयेषां देव्यमो अम
 रुति। इषां दे द्वितीये अत्रुगाने प्रथमे स्वरैः उन्नवति। एकाक्षरागफदाहरगानि। अका
 रः। अनेतता। रुकारः। रुजो निपातिकाः। तिमिर्मंदस्व॥७॥ वत्रार्थ उन्नवति। राजा स्वरो
 सर्वत्रा तस्मिन्नेव इषां देव उन्नवति। उन्नवति। एतां राजा स्वरो मापद्यते। पावकवच्चः। अत्र
 वच्च इति एवमादीन्यदाहरगानि। योनो इन्द्रं नरायां वृणां साहस्रज्ञा स्वरो मापद्य
 ते॥७॥ कां पावप्यते। तस्मिन्नेव उन्नवति। उन्नवति। योनो इन्द्रं नरायां वृणां साहस्रज्ञा स्वरो मापद्य
 दीन्येवोदाहरगानि॥७॥ नयता विन्निस्वानकारः प्रतिषेधार्थः। वक्ष्यमाणो वृणां साहस्रज्ञा
 णाशु। कां पावप्यते। इत्यर्थः। एकाक्षरागफदाहरगानि। योनो विन्निस्वानकारः।

यो धीमान्नुना ताराः आतोवानं मुहः विकारः षोडशैश्चादर्शतां। नि कारः। यो नो
 स्तु श्रो यो दोरे राः षोडशैश्चादर्शतां। आ दे दे वा विष्णुः सर्वत्रा तस्मिन्नेव रक्षां दे पा
 दे पा दे पं वा रु रा विष्णुः सर्वत्र भवति। अने तव अश्वमादीनि। तथा च वृहद्गानो रा
 श्वमादीनि। आ। अ यो नो। यो नि वर्तन्मि त्यर्थः। यो नो उपा दिका एवं विष्णु भवति।
 अन्त्यान्तगानवर्जो। अग्नि रस्मि पात्यग्निः इन्द्रं न र हति वा। एते षडुगानेषु पादिका वि
 षः। आ। आ स्व रं श्व मन से च द्विषः। रवे श्व मन से च पव स्व। च वा यां यो नि दृष्टो जा
 जाः स्व रः द्विषः श्वरो भवति। अति द्विषः। सुनी यो जा सम त्प्य इत्यत्र अति द्विषः।
 इति दशमस्य षष्ठोऽंशः। आ। सुषडंतराक्षारणि धनवत्। त्रिषु षडवषट्कार
 णि धने विषु दद्रायां रक्षा आक्षार णि धनवत् भवति। बद्धनां मानव दूनां। आ। उपां। तानि रा
 यवा। प्रति स्तोत्रीयं उपां त्ये पादे अन्त्या सविषये निराय वा भवति। इतरेषु पादेषु व्य नि वार दर्शना
 सिद्धोपन्यासः। इतरथा यो नि वद्वा वा त्यति पादं निराय वा प्राप्नोति। आ। अन्यत्र सुता यत्तु मा

१२

अन्येषु पादेषु सुता भवति। अथेन्द्रा मनु ता करा वसो द्वितीये। दीर्घो ईं औं वा सतां। ए
 वा सुता ह्य रु रा अ यत्तु मा भवति। आ। पं वा रु रश्वाभ्यामः। अर्थाद्वितीये। एतौ ये पादे प
 वा रु रश्वाभ्यामो भवति। आ। का यो रा जे थ मा यां पाष्टे वृत्। अका यां साम रा जे म थ मा यां स्तो
 त्री या यां पं व माष्ट मे श रु रा पा दे पा दे वृद्धे भवतः। यो नो सप्त माष्ट म यो र्वृद्धि रित्यतो वच
 नां। एते अरा इत्यत्र। आ। आद्या यो चां त्य स्य। आ द्या यां स्तोत्री या यां अं त्य स्य पाद स्य पं व
 माष्ट मे वृद्धे भवतः। आ। तम सै स्वा स्तर यो र्वृत्ती त रु त व तुर हरे। सतो दे र्वत म मे पि वा
 सो मा यां उ त्तर योः स्तोत्री य यो र्वृत्ती व त रु ता व दृत्ती त रु ते व तुर हरे भवतः। स वा मि
 त्रा र्प्र नू व स ता ह मा ब्र ह्मा स व मा दा री एवं व तुर हार क र्ता म्या। आद्या या व थै व मि
 ति चेत्। ना यो ने र वि वा र्थ चात्। यो न्ये त रा पे र्त्तं चित ह व न स्यात्। अथ वा ऊत कारणा
 सह विकल्पः। आ। नाभ्यामो उत यो र्वस्तोत्री य योः अन्त्या सविषये अरु रं व त रु भवति

नवत्ररदरा॥ॐ॥ मारायेह उवा द्वितीया स च कृष्ण मरायेह उवा सो मांते द्वितीया स्वरादा
रन्य स च कृष्ण नवति उपायादिति प्राप्ते वचनं॥ॐ॥ दांत्या विभः सर्वत्र स्वा सूत्रमायां प्रथमे दे
उन रुक्तमिदं सूत्रं॥ॐ॥ मूर्द्धन्य एव दंत्यः स्वरोपवः दंत्यः विरामेपि मूर्द्धन्य एव नवति कि
म विशेषेणा युद्धि स्वरोपमे नवति स्वरोप इत्यर्थः कस्मिन्प्राप्ते रदमारन्यता उच्यते।
प्रकपादरेफांते कारो मूर्द्धन्यमापद्यते इति ऊनानामकपदे मूर्द्धन्य एवेति वचनं। त
तथाप्या न्यामित्यत्र एकपद एव नकारपकाराभ्यां परस्य मूर्द्धन्या पत्तिरिति वच
नं उदाहरणानि जरा बोधीये उरु रुद्राणाः अयं नकारः विरामे मूर्द्धन्य एव न
वति तथा मानव आद्यो शिवा लोच्य। तनो वसेतु देवो दाहरणां। सा शिवा गो
तथा पार्थवासिष्ठयोः इत्या यथा सोमा उपरिष्ठा रीतं पूर्यमा रुद्राहरणा योः संहि
ता कालेनः गा वं प्राप्नोति ताना पदवा दिति उच्यते। स यं न प्राप्नोति किं तर्हि नो

१२
९

मोक्षकारश्च यः प्रातः हारिः स्यात्ततः ररागादो हारं प्राविः ॥ १४ ॥

प्यकारेणाञ्कारो धेन प्रापिता कप्यां अत्र किल पादे मूर्द्धन्य इति वक्तव्या तथाप्या
मिति वक्तव्ये। एवमन्तरा बोधेन नापदेपि प्रापितं तत्र उदाहरणानि येषां नानाः उरु रुद्राणां नो
अवं शिर्षमयेस्ते शृंगवृषोणापाता एवं कवितु मूर्द्धन्या पत्तिः संहिताया मफक्तेपिन दोषः।
प्रत्यदाहरणानि प्रवतावतु दीर्घते मसो केन चिथे माणो हयतो विवरुणां हृणा अयं विसर्ज
नीयोपमे न स्वरोपथः। तस्मादत्र मूर्द्धन्या पत्तिर्न नवति। इं शायसो मपरिषिच्य मान इत्यं
त्र उममा सपद वा संहिता काले मूर्द्धन्या पत्तिरेवेति॥ॐ॥ गा श्रयोऽतिदारी स्याते दवि
ततपदवैवति। सनी स पूर्वदवद्वति। इति यथा उत्तरे मानवे स्रुते ध्विद्रजिर्वीणोद्
तिगाकार एव नवति। अतिहारयोगः कथमिति उच्यते जिर्वीणा स्वया नृपंतिमानव
इति॥ॐ॥ परिष्कृते वागमो लोप्य परिष्कृते व आगमिके सकारो लप्यत इति परिष्कृ
तरति किमुक्तं नवति। अजं ततं नृषितं दर्शनां ता प्रतत्त्ववसाम सुरुननं नृषितं।

१४

अलं कृतमित्यर्थः॥ स्तोत्रेन वसा मपरिष्कृतं भवति अलं कृतं नृषितं दर्शनात् प्रकृत्यै
 वसा मस्तु शो ननं रत दस्तु सं हृतं स्तोत्रं वक्षुगुतरं भवति तं या वपरिष्कृतो रथः॥ सं
 श्रुत इत्यर्थः॥ किमुक्तं भवति स्तोत्रः परिकरणां अलंकार इत्यर्थः॥ तस्मिन्परिष्क
 रणोपरि कृत स्तोत्रे आगमः॥ आगमिकः सकारः स जो प्रव्यय या हरिश्चंद्र इत्य
 च बा प्रवेसमासः॥ अरु रं वं रं इति अस्म्य सकारस्य स्तोत्रे सति जो पो भवति
 मबा चवे क्षार रत्ना ईवं हो हा इति उपाय या ज्ञात रात्रु कृत पुष्प प्राप्य दशम प्र
 पाठक स्य सप्तमी कंठिका॥ का कर्म श्रवसो रैर यो वि स्व दया सदा दृष्टां कामी प्र
 वसेत्तरयोः स्तोत्री य यो वि स्व दया यो निदृष्टा सदा दृष्टा मापद्यते॥ ठा॥ दस्मां सु
 वी कौ च स्व नो हि हो स ह स्व न म स म्नि ते तस्मिन्पा दे स्व ना सा पत यो मृती ये पादे १५
 न हि वा मा पद्या तान हि वान हि व श्वर मं वने ति द्वितीये सा म्नि प्रथम पादे॥ ठा॥ अ
 वां॥ इ

३ त्रिक वराणां वीथ्यां स्तोत्रं

त्रिवो वा जी य उपां त्यं रं ५ सर्वास्तु अग्निं वो देव मग्निं त्रि नि रित्य वरा यो वा जी ये प्रति स्तो
 त्री यं द्वितीया य पादे उपात्य म हं रं ठा प्याता यो नो तु स्वादे रि का यां द्वितीये पादे उपां त्य म हं रं ठा
 प्यते अतो वचनं जो रो या इति॥ ठा त्रिक वसा यां वा य यो द्वितीये पादे उपां त्य म हं रं ठा प्याता अत्र व
 द्वितीये पादे यत्नं वर्तते उपां त्य म हं रं ठा प्याता प्रवं रं ह्यो इतर धाने वात्र पादः परिसमाप्यत इति सं
 देह स्यात्॥ ठा॥ प्रथमा यां व उ र्ध्व मुतरयोः पव प्रो नित्य वसा या मव यो नो आं कु ख रा त्य र स्ता
 त्वा रा प त स्मा त्य र स्ता यत्नं वर्तते व उ र्ध्व म हं रं ठा प्याता तत्र त्रिक वसा या मा धा स्तोत्री या यां आ व
 ख रा त्य र स्ता दा ता रा अ प त स्मा त्य र स्ता त्वा य त्त्र आं अ प त योः पर स्ता यत्नं वर्तते व प म हं रं ठा प्या
 ता॥ ठा स्वास्तु विराजे रती ये प्रथमो त्ये वृद्धे म हां विरा जे स्वास्तु सर्वास्तु स्तोत्री या सु रती ये पादे द्वितीये
 पर्वणि प्रथमो त्ये वृद्धे भवतः॥ द्वितीये प्रथमो त्ये वृद्धे भवतः॥ तत्रा व नि वा रा ता चो रो य
 ॥ ठा अ प्रसा अकारः प्रति वक्ष्यर्थः॥ रती ये पादे द्वितीये पर्वणि प्रथमो त्ये वृद्धे भवतः॥ इत्यस्याप
 वादः परा द्द स श हो न व द्वा तः इति स वा मि उ प्र र मा त्र ज्ञा स॥ ठा॥ नार्मै य द्वितीया यां अं री यां रती

यं योनौ नास्ति चेद्वेव सोरा। यत्तु ज्ञेयं पाता। यत्ता सृजत वा। अत्र द्वितीयायां वसोराभयो ऊरुगानो
 तृतीयमहरं वदति। त्रिवेदाहवा वा दासुवा। इदं विश्वायां च योनिवर्जो। यो नो उद्वितीयायां वसोरा
 अयो। तृतीयस्याहरं स्पष्टं द्विप्रतिषेधः॥७॥ काको सृष्टः। शीतराक्षारः। अथ पृथिमानवाद्य
 रूपा। विष्टतवासिष्ठतिथ्युत्तमनित्रे पुनौ। अ सर्वं द्वायमिदं सूत्रं॥८॥ वाचज्जनन्यायेन क
 स्मिन्नि किं विद्वद्वा। ऐत/को से या हां देति प्रस्तावाद्यस्य योना वेव यकार स्पष्टः द्विः। परिसंख्या
 नार्थवचनं श्रीनो वा दिषु प्रस्तावाद्यस्य स्पष्टं द्विप्रतिषेधः। उत्तरे आष्टादशे तृतीये पादे द्वितीयमहरं
 रं योना वेव वदति। आ उत्तरे दशे प्रतदुक्तं न वृत्ति। आ कृपारे यद्विद्वि चिं यो द्वितीया दे द्वितीये प
 र्वणि दूरावसायाः। तृतीयमहरं योना वेव वदति। अथ प्रतिहार द्वितीयस्य योना वेव वदति। वरुणा
 सान्निवृतवत्यां तृतीये पादे अष्टममहरं वदति। विष्णुनेव वा सिष्टे प्रपको रायां मथ्यमयोः पा
 दयोः द्वितीमहरं योना वेव वदति। अत्रिप्रियागणो प्रतिषेधः। सर्ववामे तषा मरुगानो प्रतिषे
 धः तिथ्युत्तमनित्रे पु। एतषु अथेतमेव परिसंख्या नार्थवचनं। देवातिथ्ये आयायामेव सौजीयायां १५

तृतीयपादाद्यमहरं वदति। त्रिकुत्तमेव उक्तं। आद्यस्य योना वेव वदति। पूर्ववत्तनित्रे प्रतिहा
 राद्यस्य योना वेव वदति॥९॥ कातीषगशाकरयोराभतः। अताषं जे र ह स्य वशा करवर्मे आं यंतो वदति
 ते यद्विद्वि च अर्षी सोमं वयो॥१०॥ अयोना। योना वेव तयोरां अतायाः। वृष्टिप्रतिषेधः। उग्रं। अतो
 र्जोमानः शाकरवर्मे॥११॥ त्रिस्वीवारे। उरुवारवंती ये द्वितीये पादे द्वितीये पर्वणि द्वितीयस्याह
 रस्य प्रतयोरे वदति। रन्यत्र प्रतिषेधः परिसंख्यानेन पदं दध्यात। अत्रिंस्तु मन्वा वस्वीरिति॥१२॥
 रिनुरपि शोको। त्रिशोके वरिनुः। अत्रिं पतेषा मरुगानां वदति। सेतूस्ततः सुरादं रं ज्ञेयं। अपि
 कर्मे॥१३॥ माजोत्रिस्त्रिणिधाना। अत्रेपे गोभाजोत्रि रिति राक्षस्य वदति। प्रतिषेधः॥१४॥ सौह विष
 रं श्रीतरयोगोत्रिः सौह विषे उत्तरे व अरुत्तरे वृगोत्रिः राक्षस्य वदति। गोत्रिः शृगान इति। सौह
 विषे। गोत्रि रं ज्ञान इत्यौत्तरे व॥१५॥ कां देखायाद्यमुपां लं। इलां दे तृतीये नुगाने वदति। नो रा
 वसा इत्येतस्मिन् रव नि आद्यं किमुक्तं न वति। अदरुसमसृज इत्यत्र। आद्यं तत्र पर्वयो नि से
 तितं आद्ये सा मीत्यर्थः। तस्य तृतीयनुगान उपां त्यमहरं वदति॥१६॥ अयोना उपात्यग्निरित्य

अत्रिंस्तु मन्वा वस्वीरिति
 उरुत्तरे

५ धर्मो नामिहो ॥ १ ॥ वासिष्ठे द्वितीये प्रकरणे नवमोऽध्यायः ॥

नुगाने पर्वतपांत्यस्यात्तरवृद्धिप्रतिषेधः ॥ प्रथमे पादे ॥ ॐ इति दशमप्रपाठकस्योष्टमीकंडिका ॥
यस्ते हरे वा यस्ते मदायां व वाषादरे अविरोषोपदेशा सर्वपर्वणि उपांत्यस्यात्तरस्य वृद्धिः ॥ यो
नोत्तमयोः पादयोर्व्यतिवारादिव मुच्यते ॥ यो निवद्धा वो मा नृदिति च मेतद्वो हाई इत्यत्रा ॥
श्रानदानाधरांदा नायो निट्टा इहाष्टमे पर्वणि च मापद्याता सो मद्या दानाप्रवहं दायमा
द्यं सान्निदा ३ नां ३ ॥ ॐ ॥ प्रोवाराहउता कयस्त्रिंशो प्रोवाराहं हं अंत्ये पाद्विन्नत एका कयस्त्रिं
शो मापद्याता अंत्ये ये व व पादेषु ॥ ॐ ॥ द्वितीयमकर्षणं ॥ एतश्च व वाराहो सिष्टेषु अन्येषु पा
देषु द्वितीये स्वरय कर्षणमासीत् ॥ यो नोत द्वितीय कर्षणं न भवति ॥ कां पात भवतीत्यर्थः ॥ ॐ स
सुसफेमादा च्यहरां यो निट्टा च्यहरा मापद्याता रवानां ॥ ॐ ॥ देवेषु द्वितीयमंथतां ॥ पंच निवने
वामदेवैकयोनायां द्वितीये पादे या प्रहृत्य सा आसीत् ॥ सा विकडकायां द्वितीये पादे च मंथता ॥ ५
मापद्याता च मंथनाच्चा मने पुष्करादधीत्यत्र ॥ ॐ ॥ विराजो यो नावत्योर्जनं ॥ महावैराजो यो नो

अद्या यो मंथयोः पादयोर्विनतं भवति अन्यत्र प्रतिषेधो न भवतीत्यर्थः ॥ वैश्वमनसे वासो
नार्चिकसंभेर्ग्रहणात् ॥ वैश्वमनसे संश्लोषो भवति ॥ असंश्लोषाकावशमित्यत्र कस्मात् ॥ अत्रात् ॥ अ
त्रोपदेशादित्यर्थः ॥ असावे श्वमनसदति यद्विपुनस्तत्रारो बसंधिन्यायेन संश्लेषः ॥ अतो त
या सति श्वोपदेशो नर्थकः स्यात् ॥ के वस्तो ना विकसंधिश्च ग्रहणादेव संश्लोषा भवति ॥ नाम
या ॥ कथमयं स्तो नार्चिकसंधि रित्युच्यते ॥ यो सौ आकारः ॥ अत्र मापादितः स्तोत्रः सदत्यत्रिपायः ॥
॥ ॐ ॥ सप्रे द्वितीयां त प्रा अत्रासप्रे द्वितीयां त पादे नीवादी भवतः ॥ प्रथमायां स्तोत्रीयायां ॥ ॐ ॥ उत्तमा
या माद्ये ॥ वासप्रे अंत्यायां स्तोत्रीयायां प्रथम द्वितीये पादे नीवादी भवतः ॥ ॐ ॥ शौकवाद्ययोः वैशो
के वाद्ययोः स्तोत्रीययो र्यथा संनवं पादादयो नीवा भवति ॥ शौके वा शौके वा वाद्ययोः स्तोत्रीययोः
पादादिनी वि ॥ ॐ ॥ सुष श्रीता प्रनृरुता साम्नि वरुता साम्नि एते रादाः प्रतिहार विषये नीवा भवति ॥
॥ ॐ ॥ रत्नां देहीषा प्रनृत्तद्वारा ॥ रत्नां देहीषा नुगाने वृहद्वा नो रा इत्यतस्मिन् हीषा प्रनृत्तद्वारः स्त
वाः ॥ पषा हीषा प्रतस्यापरस्ता सर्वस्तो नाउ द्वियंत इत्यर्थः ॥ ॐ ॥ अंत्यायामनुद्धारः ॥ प्रतस्मिन्नेवानुगाने

अं त्यायां विभ्यां द्राष्टृषेका वेदयेत स्यामनुद्वारः॥७॥ तमसोर्कयोनावाचयो मीगान्नेयो धाननिघातौ
 मस्रादेर्द्विमतमार्थयोनावाद्यायां मित्यर्थः अंत्ययोश्च स्तोत्राय यो मीगाय नाउवाच निघातौ प्रतिनवतः
 इति वाक्यशेषः कस्माद्भूदेनोपन्यासः योनावंत्ययोश्चेति उच्यते। धर्मोद्देशात्। अद्यायामुद्घातप्रति
 मागाय नाउत्तरयोर्निघातप्रतीकतोऽन्यदेनोपन्यासः उद्घातदृक्त्वं च विन्यस्य निघातरविधौ वैजि
 त्वात्। सूत्रमेव वचनं वच्छेदनी चेप्रत्ययः। पर्वणां जेदं लवाशमनो नुस्मरणार्थे। कनापि कृतां॥७॥
 उपाश्रयजातशत्रुहृते पुष्यभाष्ये दशमस्य नवमी कंडिका॥ अथोद्गतीतीनां प्रस्तावोद्देशः।
 को स्या संबंध उच्यते। भावाः परिसमाप्ताः॥७॥ तेषां वभा वानां भक्ति संबंधेन लक्षणा मुक्तां स्ता
 वोपांत्यदेवोऽपि कृते तारहारदि। उपाय द्वितीयं कावेयो नो निधान हा। षष्ठ्युसर्वत्रेति अतः ता
 लोत्रकीनां विज्ञानार्थमाह। अथोद्गतीतीनां मित्या प्रतीत्येवं सर्वनकीनामेव लक्षणादेशो
 वक्तव्यः। अतः यस्मा सर्वभक्ति संबंधेन भावानां मुपदेशः कृतः। अथ कस्मात्प्रस्तावस्यैव केव
 लस्य लक्षणा मुदिश्यते इति उच्यते। एवमेतत्। किंतु हिस्तृक्कारिणां च विभ्योऽग्रंथकारा

दिभिः। प्रतिहारनिधनयोर्लक्षणा मुक्तावतः। अथातः प्रतिहारस्य महाप्रपंचेन प्रतिसामा उक्तमार्गं तं
 न वैदं प्रस्तावस्य यतस्तत्। उपग्रंथकारेण तावत्प्रस्तावलक्षणां निबोक्तं। सूत्रेण च विभ्ये च लक्षणा
 मावन्तुपदिष्टं। नउ प्रतिहारवदिस्यष्टमुक्तं। अतो विस्मृष्टकरणार्थं। अद्य वाच्यस्य वाच्यप्रस्ता
 वस्य विशेषणमाह। उद्गीथोपद्रवौ उपरिशेषसिद्धौ। तस्मादाह। अथोद्गतीतीनां प्रस्तावोद्देशः
 इति। अथ भावानंतरं उद्गतीतीनां साम्नां प्रस्तावोद्देशः। उद्देशो लक्षणा मुच्यते। प्रस्तावस्य लक्षणा
 वक्ष्याम इत्यर्थः। तदेतत्प्रतिज्ञासूत्रं॥७॥ स्तोत्रः पुरस्तादंतर्वा प्रस्तोतः। तस्य प्रस्तावस्य पुरस्तादः
 स्तोत्रः सप्रस्तोत्रं भवति। प्रस्तावंगं भवतीत्यर्थः। अंतर्वा। अंतरराष्ट्रो मथवा वी मथेव प्रस्तावस्य
 स्ययः स्तोत्रः प्रस्तावंगं भवति। यथा पुरस्तादस्तोत्रः शश्वत्सूक्तं। पूर्वोक्तोक्तस्य पेउया स्यात्प्रतिनिधन
 काग्वदारस्य दिद्वानां संख्यादिषु। मथेव यथा गोष्टकसौ मथमाधुलं दसवाकः सामानी
 षादीयता विष्णुतादिषु। क्विदु नयं यथा भावे॥७॥ अंतर्वा। प्रस्तावस्ययः स्तोत्रांगं भवति। य
 थापोरुमत्र अहं सजन्येत हि अ निधनावा स्यादिषु॥७॥ अविभक्त्यः। किं सर्वेव प्रस्तावां

त्यः स्तोत्रः प्रस्तावांगं नवतिना अविभक्तः अकारः प्रत्यवेधार्थः विभक्त्यस्तु उद्गीर्थांग
 मेव नवति किमुक्तं नवति प्रस्तावात्परायां विभक्त्या दौ स्तोत्रे व्यवस्थितः न अंगभूतः स
 न प्रस्तावांगं नवति किंतु तद्विभक्त्यंगं मेव नवति उद्गीर्थांगमित्यर्थः यथा अथर्वणावा
 षीतरेण स्वरपंचनिवनवैरूपेण साकमस्यादिषु संस्तुतिनिवप्रस्तावपदे ॥ आउ
 डाउमुक्तावर्षनपावमावमानजनिकाणां उराहः सर्वलक्षणाप्राप्तनिवर्तकः एतेषु स
 मस्तुपूर्वलक्षणां अविभक्त्या वात्प्रस्तावांगं वेप्राप्ते उद्गीर्थांगं नवति उद्गीर्थांगं नवति
 त्यर्थः ॥ आहुवादिष्वसिष्टे इहापि पूर्वलक्षणां लक्ष्यस्तोत्रस्य प्रस्तावादिष्वेप्राप्ते एकदेश
 स्य उद्गीर्थांगं वस्तुपदिष्यते इहादिस्तोत्रः उद्गीर्थांगं नवति वयमेतेवासिष्टे इवेहोरीवमुद्गी
 र्थांगं नवति ॥ आपद्योनादेशो सर्वत्र सर्वसा मस्तुपद्यः प्रस्तावानवति आदेशोऽयथादेशी
 यथासद्वरागीतिषु सार्वध्वेव यथा उद्गीर्थांगं मा उद्गीर्थांगं सप्तमं प्रगायताया निवनवैश्व
 ज्योतिषां यं पूषा कौवध्वेव उद्गीर्थांगं वाद्वकां विवेदे वादासंवादिभनकौ वाजिरां उद्गीर्थांगं

१८

यशसारधिपयक्तिपारं विदुतवासिष्टेयैषादिनानिपदविनाश्यानि एतेषु पादः प्रस्तावो नवति
 वासिष्टवारं यामो ध्वा दं ध्मं कोशमहाविश्वामित्रवत्तथैवेदवर्तयवनिहवंप्रथमा म
 रात्रमागीथवपार्थे वाह्यौतानवेषुरुनिमसंपावेष्टु नवासप्रस्तारवाष्टासामद्वयस्वा
 रयामविश्वज्योतिषप्रथमो नववा त्रिजित् कुसस्याधिरथीयातिष्ठत्ताशिरामर्कानेर
 कदा र्वतमसोर्कनागर्गपत्यत्रात्रविकर्मभातायेर्वतोतरवाक्कुलं नरूपच निवनवा
 मदेव्योतरमाकृताऽसस्तोत्रोद्भिद्वतन्त्रितासप्तहसामचकाद्यो नयतः सऽस्योत्तारा
 र्थयाश्चिनोर्वतदपात्रनो नय पूर्वगवां व्रताग्निमायामा निवनानिस्तोत्रपदविना
 श्यानि एतेषु अथ स्तोत्रमहितप्रस्तावानवति उत्तरस्य स्तोत्रविभाज्यवाद् उद्गीर्थांगमेवैक
 कं अथ न्यानिस्तोत्रा विनाश्यानि तेषु वक्ष्यति स्तोत्रमुपायांतः पदनिवनान्धिति विषमभक्तिधामही
 यवादिषु कथमिति वता उच्यते विषमभक्तिः उच्चारितानि तद्वर्जमन्येषु सार्वध्व विषमभक्तिषु
 अथः प्रस्तावानवति यथा महीयवरो रवायामतर्धवामादवनिभसंका लेयं सहितं सफापोक्ष

६

स्थवाश्वाधीगवादीनां यत्र पुनः पादे कदेशाभ्यासः तत्र कथमिति यथा मरायवासाशेखं डि
नदीवर्तमसो कीदृशुच्यते। तत्रापि सामान्या सप्रपादः प्रस्तावानवति। उतः। तस्मिन्पादाभ्या
सेवनारं नातुपादोभ्यस्तद्वितेन पारिशेष्यादेकशाभ्यासे साभ्यासः पादः प्रस्तावानवति।
वसिष्ठः॥७॥ अक्षरो वासंततिदाउं चतयोः। पद्यो वा वा राक्षतः॥७॥ चतुरक्षरा वा सूरुपा जिगेउसा
कमश्चानां। प्रतेषां सूरुपा दीनां चतुरक्षरो वा प्रस्तावो नवति। सूरुपैड साकमश्चयोः। सलो न
श्विनाग्यचात्। प्रस्तावां गं नवति। अंते वा विधाय दत्तवचनात्॥७॥ सदेवतो वाराज नशाक
र्षनयोः। राजनशाकर्षनयोः सदेवतः पादः प्रस्तावो नवति। पादः प्राग्वयत्सुतो। पद्यो नादेश
इति विशेषणार्थे परिसंख्याननया देवतार्थश्च स्मः। देवतास्त्वस्मिन् चोद्वनारं नः। अन्ये वा
धीयंते। सदेवतो वाराज नशाकर्षनयो रतेषां विकल्पः। सदेवतो वा देवता विनावा॥७॥ द्विपा सं
यनानुदाशो मंगराजिदिवासा नां। प्रतेषां सामां दो द्विपादौ प्रस्तावो नवति॥७॥ कावश्चोत
कृता र्षनयनायास्ये। ज्ञाहोर। अडसौ पत्नी मोहो मा गेयवज्जरा बोधीयं यदा हिष्टीयो सेववा
मंस्वारसामरा नपारुमोठ र्वे वारवंती यवा तं उरयगव विरूप हस्वा वृत्तादी दापशा महादिवाको १२

स्थानां वांतः। प्रतेषां कावादीनां नाशक्षतः प्रस्तावो नवति। स्तोत्रं च यथाभ्यासार्थं नवति। अंते वा
पि अक्षर इत्याननन्यायेनायथाभ्यासार्थं तां यास्ये जोहोर वेडाजी नो सतस्तोत्रन वाराक्षतः प्रस्तावो नव
ति। महाविष्टं नाश्वे वद्विनिधनायास्यसो नरसना साहाश्रय वरुणासा मसदो विरीयात्राव
र्तवाश्वादीनां वांतवेय्ययद्गां न्यायसिद्धचातुपद्यो नादेश इति श्विनाग्य इति स्तोत्रं स्पष्टाभिरिति।
अंत्यहर्गाकावादीनां केषां चिदर्थपदं। प्रस्तावः। अतो विनहृत्पाकावादीनां पृथग्रहणा मुक्तं॥७॥
तथा दक्षः। वृक्षितषात्यशो वा राक्षतः तदंत प्रस्तावो नवति। वाराक्षतं वृक्षितं। तृष्टात्पर इति
विशेषणार्थमाहा। तृष्टा दृक्षदत्त। रंरा उवा प्रवर्ततः॥७॥ द्विर्वा वारवंतीये। पूर्ववारवंतीये द्वौ वा
राक्षौ तत्राश्वे प्राप्ते विकल्पमाहा। द्विर्वा वाराक्षतः प्रस्ताव इति स स्तद्वेति॥७॥ आमे निव महादिवाकी
लो। पूर्वसत्रेणादिवैवैको वांतः प्रस्ताव प्राप्तः। अनेन सवेगात्मनि वद्वितीयो विहितः। आदावात्मनि च
द्विर्वा राक्षतं प्रस्तावो नवति। समुच्चयनन उविकल्पः॥७॥ यां वो दाशस्य त्याभाशरां मदगा चीयशी सता
नां प्रतेषां वज्रमी दाशस्य त्यादीया राक्षतः प्रस्तावो नवति। पडको सादीनां यांतवेय्ययद्गादुक्तं पर

तारः। कावश्रौतकतार्षत्रेत्येतस्मिन्ने॥८॥ जागंतो वै कवसिष्ठप्रियपरीणां। एतेषां वयागां वीका
 दांनां जागंतः प्रस्तावो नवति॥८॥ वारांतो विश्वामित्रा। सफपौकलीरूपरादीनां वारांतचेय्यत
 गां अत्रापिसंप्रपरिहारः॥८॥ दातुकारांतः संतनिजमदृश्यनीवर्तकार्यराकारांतबाष्ठासामां
 एतेषां वडसंहातकारांतः प्रस्तावो नवति। सप्रिदावेसु निवृत्तसितव्यावनहाविष्मत्तपौरुमज्जगौ
 तमादीनां हातकारांत मय्यतहतां पूर्ववत्॥८॥ जाराग्निदूतोपक्रमार्गांते एवाविनाग्यानां। जारा
 ग्निदूतयात्कपकम्यंते। तानि जाराग्निदूतापक्रमार्गांतिष्ठांतेव पर्वणि प्रस्तावो नवति। जारो
 पक्रमश्रुजाराग्निदूतोपक्रमेष्वग्निदूता। यथात्रेषु नौरानोद्यवेदवतं दीर्घरुद्रगायत्रपा
 रश्वशाकर्षनाथर्वगावसीरवतीनित्यवसावातीयरथ्यश्ररथ्यगेयः। श्येनः यत्तीयस्यवोतर
 योः एतेषु जारा प्रस्तावो नवति। स्रजानबाष्ठासामाद्यपाश्वरुर्वमानवाग्नेस्त्रिणिवनेषोद्वी
 यवानदावर्षीक्षारं अद्यादारुष्टदोखयंती बाष्ठासामवासवाचवकारांत नारदाजीछिद्र ११०
 रयिष्टहृद्गारदाजवाराश्ववेक्षवोपगवश्ववर्षाहराव्यस्वरद्वयदेवस्थानार्थवर्णानीष

गांतरिहवाहिजिरां जोरूपव्याहृतिसामानि। एतेषु सामसु अग्निदूता प्रस्तावो नवति। किमविरोषो
 गौवाजाराग्निदूतायाः प्रस्तावार्थमिति। ना अविनाग्यानां सामामेष वर्मो नवति। जाराग्निदूते प्रस्ता
 स्तावः। विनाग्यानांत अग्निदूतासहितो जारासहितश्च पद्यप्रस्तावो नवति। यथामरायरागदीर्घ
 तमसोकारिषनगमहाविश्वामित्रादिषु॥८॥ उपाध्यायाजतरात्रुदते। पुष्यनाष्येदशमस्यदशमा
 कंडिका॥८॥ यौक्ता। श्येति डयास्यवेरोकजोरा श्यौष्टोद्वंशपुत्रदीर्घतमससिमानां निषेधवै
 राजानां द्यदरः। एतेषां यौक्ताश्वादीनां दशानां द्यदरः प्रस्तावो नवति। अत्र सदीर्घग्रहां जारो
 पक्रमवसिद्धेति शादेरद्वत्वात्। ततः। स्तोत्राश्वातषु प्रस्तावांगं भवति। यथान्यायां॥८॥ अभ्यस्तोद्यद
 रआहूपेटतसोहविषवेक्षवोतरपयोतस्वरागां। आहूपादीनां द्यदरः। अयस्तः प्रस्तावो नवति। द्वे
 शदार अयस्तोऽद्यो प्रस्तावो नवति॥८॥ पादोऽयस्तो वर्षंतेता न्यस्ताकृपारराजनपयसां। एतेषां वष
 डंतादीनां वडसंहातः अयस्तः प्रस्तावो नवति। राजनस्य कपुनः अहतां विरोषगायंति। तजोक्तोस
 देवतः पादो नवतीति। इहवयं विराषः अय्यासः पादो नवतीति। दशगायांतषडंत विहं दसवादे

नि

कादशाभ्यामः॥ॐ॥द्वादशाक्षराणि चरेवतर्षान्नरेवतर्षान्नवपादः अन्यस्तः॥द्वादशचितान्यक्षराणि
 प्रस्तावोभवति॥ॐ॥सोमसामग्रायत्रीकोववेरूपोदजगायचौरानासैश्चुक्षितमेधातिथ्यरोहितकूली
 येहवोदश्वाहैदस्ययशःकोगवहृत्विष्टुन्नरावाश्वशौकवाषट्तिरवाङ्मृकामश्रवसानां चत्वारि
 णतषां सोमसामादीनां सप्तदशानां चत्वारः प्रस्तावोभवति॥स्तोत्रश्चयथाभ्यायमुक्तं॥ॐ॥द्वादश
 त्ययोः॥अंत्ययोर्वाङ्मृकामश्रवसयोर्द्वात्रिंशद्वेप्रस्तावोभवति॥चत्वारिंशतिविकल्पः॥ॐ॥षट्
 शं कुबार्हतवाङ्मृकामश्रवसरोहितकूलीयासिनायोक्तं सुवानां णतषां शंकादीनां पंचानां षड्दशः प्र
 स्तावोभवति॥ॐ॥अष्टाविंशत्यज्ञागतसोमसाम्नोः॥अरुहयेविद्यतेवसोमसाम्निष्ठेष्टाद्व
 रः प्रस्तावोभवति॥एकादशोत्तराङ्गनिवेत्तरेऽङ्गनिवेतं बोदस्य पुरोहित्योः एकादशदशः प्रस्ता
 वोभवति॥ॐ॥द्वादशहरिश्चित्रं तेहरिश्चानिधनेद्वादशाक्षरः प्रस्तावोभवति॥ॐ॥स्तोत्रत्रयायांतः
 पदनिधानं॥येषां पदनिधनानिस्तोत्रः त्रयोविंशत्यंततेषु पदनिधनेषु त्रयायांतः प्रस्तावोभवति॥स्तो
 त्रः प्राष्टवत्तपायवान्स्तोत्रः पदपदनिधानाष्टतदुक्तंभवति॥उदाहरणानि॥यथागोष्टप्रतोदसोमिन् ॥

वर्षत्राङ्गकीर्त्यशः संपर्जनद्रश्मयोश्च हतेकष्टषोत्तरगवां त्रतेलांद द्वितीया तृगानपदस्तोत्रा
 दीनिपतेषु त्रयायांतः प्रस्तावोभवति॥ॐ॥निधनं वतदंगस्यात्तस्मात्प्रस्तावाद्द्वैत्यत्पदनिधनंत
 त्वस्तावांशं अत्रोच्यते॥सर्वप्रयोज्यब्रह्मनिधनस्यांगत्वे किंप्रयोजनं उच्यते॥ॐ॥रात्रिनिधने प्रयोज
 नां अंगत्वे निधनांतुशान्तिनिधनंभवति॥तद्वै प्रयोजनं॥अन्ये उक्त्वते॥अस्य मतेन निधनम
 पिस्तोत्रविनायेषु प्रस्तोत्रप्रयोज्यमेवेति वचनात्॥निधनं वतदंगस्यादिति॥तस्मादेव विशेषः
 ॥ॐ॥द्विरकष्टषे॥पूर्वसूत्रे सतु त्रयायांतः पदप्रत्ययः प्राप्तः॥अत आह॥द्विरकष्टषदिति॥द्विः त्रया
 यांतः स्तोत्रः एकष्टषे प्रस्तावोभवति॥पदप्रत्ययो देवताप्रत्ययश्चाप्येकष्टषत्रस्योपायवतः स्तो
 त्रः पादानां निधनं चादिति॥त्रयायांतः॥ॐ॥त्रिविपदस्तोत्रेषु॥इदमपि पूर्ववादवसतदुपा
 यांतः आद्यः स्तोत्रः प्राप्तः॥अत आह॥ॐ॥त्रिविपदस्तोत्रमिति॥त्रिवि त्रयायांतः स्तोत्रः प्रस्ता
 वोभवति॥सताद्विद्विकल्पः॥त्रयायांतपायांताः स्तोत्राः प्रस्तावाभवति॥एकावा त्रयायांतः॥

विकल्पमादावाप्रस्तावेन न निनी वाच्ये प्रस्तावे इति चेन्न उक्तं तत्र
 येकादशी कंडिका दशमः प्रपाठकः समाप्तः ॥ उपाध्याया जातशुद्धे कृता वा पाठकेन तत्र
 रस्य श्रद्धा यनाथ पुस्तिका लिखिता ॥ उपाध्याय नरदसि सुत उवाच सोमनी प्रति यथोक्तं यथावदा
 न वति कथंचि तं द्वितीयं चानुगाने सोमद्विजाप्य त्वति स्तोत्रं यथा तत्र प्रस्तावेन वति ॥ इति

पुष्पसूत्र-नामं

यद्भीतं तं देव प्रस्तावो न वति। गीतमिति उच्यते यथावर्त्मयितव्यं। कैचिद्भीतशब्देन परवर्ण
हीतव्यं। षष्ठ्यस्त्यालाय। कविश्च गीतिशब्देन गानं गृह्यता। किमुक्तं न वति। प्रास्ताविकी गी
तिः प्रास्ताविकं गानं गृहीतव्यमित्यर्थः। यथा विराट्वा मदेवो उच्यते योरुदाहरणानि व
क्ष्यामः॥ ७॥ श्रीश्रीमाल ॥ ७॥ शुभं ज्ञं तत्तत्कल्पशा ॥ ७॥ नरतरिह
इति ममांशः॥ ७॥ अस्ति संवत् १५६२ वर्ष वित्रशुद्धिरेकोमा अदेदशी पत्रनेन ७० सोमलिपि
वास्तवः श्रीश्रीमालकातीये अमिदा जीनदरिभुतउपासनी साम सुतवता नृकृतकते आमेद
मलिहिते पत्रनाये॥ अनिशिष्या गोपवनाये॥ ७॥ ॥ श्रीः॥ ॥ सुजनवत् ॥ वत्या ॥ म
॥ कामं कर्मांत विद्यात विराजितस्य तेनो॥ ननु भूरावे राख्युष्टकाया र्यदतिनिः॥ कामं क
मलपत्रा गोमेवेतस्यानुकारिणी॥ पावातद्या प्रज्ञा दना ॥ इदं वनापात्रपनो ययातयेव सा ॥ इदं य
रता प्रज्ञातिरं नाना ॥ २५०॥ प्रनेति निमीन्ये नृको यथा विराजतिः ॥ तथा पानपमवत्तसी नृनासी हृदय
नृनां प्रेयसतीयेव गीता ॥

१४४

सोमनाथ स्थापत्यशास्त्रम्

Handwritten text in Devanagari script, likely a title or reference.

४० पुष्पसूत्रभाष्यं ७८

सप्तमं त्रयं क्रमः

सामवेदोऽप्राध्यायान्तः

साधारण
साधारण
साधारण
साधारण
साधारण

विमोहलक्षणं यथापदं हेतुयोऽयं यथापदं नाम्नां सप्तमं त्रयं क्रमः
साधारणं यथापदं हेतुयोऽयं यथापदं नाम्नां सप्तमं त्रयं क्रमः
यथापदं हेतुयोऽयं यथापदं नाम्नां सप्तमं त्रयं क्रमः
विमोहलक्षणं यथापदं हेतुयोऽयं यथापदं नाम्नां सप्तमं त्रयं क्रमः

पुष्पसूत्रभाष्यं

पुष्पसूत्रभाष्यं

१५ २०००

